

АКЦЕНТ

ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ
ЄВАНГЕЛІЄ

стор. 5

ТЕАТР

МИКОЛАЇВСЬКИЙ
КЛАСИК

стор. 9

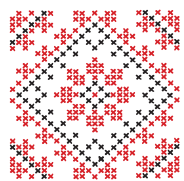
ПРЕМ'ЄРА
РУБРИКИ

МУЗИЧНИЙ
ГУМОР

стор. 15

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№29-30 | 26 липня 2019

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

ТАЛАНТ
ІВАНА
ПЕРЕВЕРЗЄВА

стор. 8

ЛІТПРЕМ'ЄРА

СВІТЛИЙ РЕП

СТОП. 13-15

Цьогоріч 5 липня виповнилося 100 років з дня народження Олени Павлівни Отт-Скоропадської. У Затурцівському меморіальному музеї В'ячеслава Липинського (с. Затурці Локачинського району Волинської області) відкрилася виставка, присвячена пам'яті відомої громадської діячки.

Наймолодша донька останнього Гетьмана України (1918 р.) Павла Петровича Скоропадсько-го народилась 1919 року в Берліні, коли її родина опинилась в еміграції. Через довге і драматичне життя гетьманівна пронесла світлі образи своїх знаменитих родичів і щире зацікавлення історією батьківщини предків. Вона була великим другом України. Зі щирою повагою відгукувалась про нашого видатного земляка В'ячеслава Липинського, якого неодноразово бачила в батьківському домі. Пані Олена палко підтримала ідею створення музею його імені у рідному селі політика, а згодом передала до наших музейних фондів низку матеріалів зі свого приватного архіву.

Найбільше достовірної інформації про життєвий шлях Олени Скоропадської можна почерпнути з її автобіографічної книги «Остання з роду Скоропадських». Перші спогади стосуються досить раннього віку: двох-трьох років. Дитинство наймолодшої представниці знаменитої родини було щасливим і забезпеченим. Будучи улюбленицею всіх старших членів сім'ї, Оленка росла здоровою, кмітливою і доброзичливою. Численні фотографії усміхненої, життєрадісної дівчинки, а потім юнки та молоді мами свідчать про приятну, спокійну атмосферу в родині, де турбота батьків, а пізніше чоловіка сприяли доброму

З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ

настрою, здоров'ю та довголіттю пані Олени. З великою повагою згадує жінка свого батька Павла Петровича, матір Олександрю Петрівну, старших сестер Марію та Єлизавету, брата Данила, його наречену, волинянку Галину Мельник-Калужинську (художньо-документальну повість «Наречена гетьманіча» написала волинська письменниця і журналістка Валентина Штинько), няню Анну Шабуніну, друзів дитинства та юності, чоловіка Людвіга Отта.

У неповних шість років дівчинку віддали до початкової школи у передмісті Берліна Ванзее, адже сім'я після виїзду з України саме там оселилась у 1921 році. Пізніше Олена здобула гімназійну освіту у Потсдамі, вивчила кілька іноземних мов та опанувала професію секретарки. Батько хотів, щоби донька студіювала історію, але через складний фінансовий стан сім'ї дівчина прагнула скоріше утвердитись на роботі. Працювала секретаркою в Данцінському бюро подорожей і транспорту. У квітні 1940 року вступила до Гмелінського інституту, продовживши навчання у Берліні, де здобула фах архіваріуса, управлінця.

30 серпня 1944 року Олена Скоропадська вийшла заміж за Герда Гіндера, який у квітні 1945-го помер у госпіталі від поранень. В особі свого другого чоловіка, журналіста і видавця Людвіга Отта (1915-2015), з яким одружилась 1948 року, вона мала вірного друга, помічника та одностудця в поїздах Україною не лише до Києва і на Волинь, а й на Сумщину, де жінка тривалий час опікувалась відродженням родинної садиби в Тростянці.

Пані Скоропадська не лише успадкувала прізвище знаменитого батька, але й виявила неабияку наполегливість у здобутті знань, зокрема, у вивченні мов. Вона добре володіла українською мовою, яку вивчила самотужки (в родині нею майже не розмовляли), грамотно писала, образно оформляла свої думки. Розумна, толерантна, уважна, співчутлива, з тонким почуттям гумору, — такою залишилась гетьманівна Олена в пам'яті тих, кому пощастило, як автору цього матеріалу, з нею спілкуватись.

У відповідь на прохання передати до Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського матеріали з приватного

архіву Скоропадських, які стосуються історії Української Держави 1918 року, Олена Павлівна подарувала кілька десятків експонатів, серед яких наявні документи і фото членів родини, поштові листівки, родовід Скоропадських (понад 200 аркушів), а також книга спогадів її батька. Крім того, до фондів нашого музею передано рідкісне шеститомне нью-йоркське видання «Українські народні мелодії», подароване гетьманівною колективу хорової капели «Посвіт» з Луцька, діяльністю якої зацікавилась пані Олена під час гостювання на Волині. (В одному з приватних листів вона писала: «Передайте від мене щирий привіт всім учасникам хору. Мрію колись його почути на Україні або навіть у Швейцарії».) А ще у домашніх архівах працівників нашого музею є книги з автографами пані Олени, її листи, фото та деякі особисті речі. Ці матеріали успішно експонуються у музеї, зокрема, у 2014 році на виставці «Пам'яті Олени Скоропадської», 2018 року — на стаціонарній виставці «Ско-

ропадські в історії України», присвяченій 100-річчю Української Держави та 145-й річниці з дня народження П. П. Скоропадського.

«Наші думки весь час ідуть в Україну, — в одному з листів у 1993 році писала пані Олена. — Ми думками разом зі всіма Вами переживаємо цей складний час. Але я глибоко вірю, що це все перехідне, і що країна вийде на добру дорогу». Правда, журилась Олена Павлівна, що її доньки не підтримують матір у зацікавленні історією країни предків. «Вони вже надто європейці», — з сумом констатувала жінка. Живучи в цивілізованій європейській Швейцарії, вона вірила у щасливе й заможне життя українських громадян, у квітучу, успішну і справедливую Україну.

У 1991 році О. Отт-Скоропадська вперше відвідала нашу державу, а через рік взяла участь у першій міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій В'ячеславу Липинському. Тоді разом з чоловіком вона відвідала Затурці, побувала біля могили політика, на території колишньої сади-

би Липинських (тепер це пам'ятка національного значення, де розташований музей), а також у містах Кременці, Луцьку та Києві. З того часу подружжя Оттів приїжджало в Україну кожні два роки. Під час цих візитів Олена Павлівна зустрічалась з українськими політиками, істориками, краєзнавцями. Вона брала участь у наукових конференціях, сприяла виданню «Спогадів» батька Павла Скоропадського.

У книзі «Остання з роду Скоропадських» гетьманівна Олена підкреслила, що їхня родина належала до тих, «які високо шанували своє історичне коріння і український спосіб життя».

Олена Павлівна Отт-Скоропадська померла у місті Цюрих (Швейцарія) 4 серпня 2014 року, проживши 95 років.

Пам'яті нашої добродійниці затурцівські музейники присвятили кілька виставок, одна з яких експонується і нині.

Наталія ГАТАЛЬСЬКА, провідний науковий співробітник Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського

МИСТЕЦЬКИЙ СВІТ ТЕТЯНИ ШРЕНКО

Для мистецтва немає меж! Воно знаходить собі місце навіть там, де, здавалося б, нічого не може бути, і проростає з найнеочікуваніших матеріалів. Так і талановита скульпторка зі США Тетяна Шренко показує на власному прикладі, що немає такої сировини, з якої неможливо створити скульптуру.

Народилась мисткиня в м. Харбін (Китай), та через революцію її сім'я змушена була переїхати до Харкова. Але біда наздогнала їх і тут. У школу, куди дівчина ходила лише тиждень, влучило дві бомби. Після цього вона відвідувала приватні заняття. Та доля виявилась нещадною до дитини — її батьки і сестра загинули. 1945 року одинадцятилітня Таня подалася шукати кращого життя до Німеччини. Одна в незнайомій країні, вона знайшла в собі сили для навчання. Ніхто навіть не здогадувався, що дівчина їх не розуміє. Увечері дитина читала книги, аби освоїти мову. Там вона прожила п'ять років у прийомній родині, після чого потрапила до табору сиріт і виїхала до США.

Уже в Америці Тетяну вдовчили й дали змогу здобути середню освіту. Далі вона вступила до

Пітсбурзького університету, на факультет біохімії, але так і не закінчила його. Диплом художника вона отримала в Університеті Джорджа Вашингтона. Саме в той час вона настільки захопилася деревами, що записалася на вечірні курси з різьблення, на яких опанувала основи роботи з природним матеріалом. Трохи згодом Тетяна знайшла для себе свій стиль і повністю віддалася мистецтву. Вона зрозуміла, що для того, аби зробити скульптуру з дерева, не обов'язково брати цілий стовбур, адже це досить важко й дорого, — можна щільно склеїти між собою дощечки, й результат буде той самий, але обсяг роботи набагато менший. Коли таке нововведення побачив учитель Тетяни, він сказав, що спочатку вона навчалася в нього, а тепер він буде навчатися в неї. Майстриня настільки захопилася скульптурою, що одного лише дерева вже не вистачало для втілення дивовижних ідей. В її руках почали з'являтися нові матеріали для творчості, серед яких були й мідь, і бронза, і папір, і скло, і камінь, і навіть крига.

Свої ескізи мисткиня тримає в голові, бо, як сказала сама Тетяна, «коли ти малюєш ескізи, то виліваєш на папір усі свої емоції, і

їх майже не залишається для виробу». Та, здається, що сам всесвіт робить усе можливе задля того, аби скульптури народжувалися саме з рук майстрині. Матеріал для роботи жінка часто знаходить просто під час прогулянки. Так до її рук потрапив уламок дерева, який принесла річка. Він уже мав певну форму, яка нагадувала людську ступню. Тетяна доклала зовсім небагато зусиль, аби на світ з'явилася скульптура під назвою «Іди зі мною, щоб знати мою душу».

Іноді здається, ніби натхнення ні на мить не покидає майстриню. Можливо, це тому, що музу приносить вітер. Скульпторка відчуває його у своїх роботах, вона відчуває його в собі. Він ніби сам володіє рукою автора й надихає на створення гармонійних і граційних форм. Це відчуття приносить спокій самій Тетяні і, як наслідок, її скульптурам.

Тетяна Шренко є яскравим прикладом того, як знайти своє місце в мистецтві, як упродовж усього життя навчатися й ніколи не зупинятися на досягнутому.

Ірина ДЯДЕЧКО,
інформаційна служба НМЗУГ

АРТ-ЛАБОРАТОРІЯ «УКРАЇНЬСЬКА ХАТА – ТАЛАНТАМИ БАГАТА» ЗАПРОШУЄ

Свій перший ювілей відзначив проект «Українська Хата – талантами багата», який розпочав свій поступ минулого року на базі відділу мистецтв Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеса Гончара. Засновники проекту – Оксана Володимирівна Олексюк та Олег Васильович Олексюк.

Проєкт передбачає проведення заходів з метою утвердження серед населення смаглявої Таврії українських традицій, обрядів, сприяння розвитку рідної мови та національної культури.

На сьогодні проведено уже понад 10 засідань «Української Хати», в яких взяли участь понад 780 учасників з м. Херсона та Голопристанського, Білозерського, Каховського, Олешківського та Новотроїцького районів. Заходи відбувалися за участі народних артистів України Харіса Ширінського та Наталії Лелеко, лауреатів всеукраїнських конкурсів вокалістів Івана Бурлаки та Тетяни Дудкіної, народних аматорських колективів «Херсонські молодички», «Червона Калина» та «Співочі барви» обласного Палацу культури, аматорського народного ансамблю «Велетеночка» Велетенського сільського Будинку культури Білозерського району, заслужених діячів мистецтв України Валерія Кулика та Олексія Пономарьова, заслужених працівників культури України Василя Мелешенка та Олега Олексюка, заслужених журналістів України Валерія Долини, Любові Лагутенко та Анатолія Марущака, почесних громадян міста Херсона Василя Гайдамаки та Анатолія Кичинського. Було презентовано виставки картин майстрів пензля Володимира Гончаренка, Олександра Степаненка та Василя Боженка, виставки робіт народних майстринь Антоніни Теленчак, Наталії Ремішевської, Галини Міхеєвої та Тетяни Поліваной, майстра різьби по дереву Олега Бантюшевського. Також проведено зустрічі з головою обласної організації Національної спілки краєзнавців України, кандидатом історичних наук Олексієм Макієнком та відомою укра-

їнською поетесою, лауреатом літературної премії імені Григора Тютюнника, нашою землячкою Юлією Бережко-Камінською. Проведено вечори, присвячені пам'яті Володимира Івасюка та 100-річчю Соборності України.

«УКРАЇНЬСЬКА ХАТА» НА ПІСНІ БАГАТА

Незважаючи на зливу та вітер на Білобережжі, у світлиці відділу мистецтв Херсонської обласної книгозбірні імені Олеса Гончара було людно і по-родинному затишно. Понад 70 шанувальників українського мистецтва долучилися до завсідників арт-лабораторії «Українська Хата – талантами багата». Цього разу присутні мали змогу насолодитися вдосталь українськими душевними піснями у виконанні лауреата всеукраїнських конкурсів вокалістів Івана Бурлаки. Він виконав понад 15 українських естрадних пісень, чимало пісень місцевих авторів співак презентував уперше. Поети Херсонщини Валерій Кулик, Анатолій Дунаєв, Іван Немченко, Тетяна Федчик, Катерина Марчук, Валентина Липенко-Винник, Надія Ратушко, Світлана Кошолоп, Тетяна Домбровська, Микола Каляка, Володимир Назаренко та інші поділилися з присутніми своїми новими творчими знахідками.

Олег Олексюк презентував нові літературні альманахи «Так ніхто не кохав» Хмельницького видавництва Лілії Стасюк та «Ковток життя» Білоцерківського видавництва «Час Змін. Інформ», а також ознайомив присутніх з новою власною книгою сонетів «Невгамовні» та тематичною книжковою виставкою «Тайнопис української вишивки».

Господиня «Української Хати» Оксана Олексюк подарувала співакові-іменинникові свій кулінарний витвір мистецтва, а знана в Україні вишивальниця, заслужений працівник культури України Наталія Ремішевська презентувала перед шановною публікою свої шедеври з українською вишивкою.

Привітали організаторів заходу та висловили бажання в подальшому співпрацювати з «Українською Хатою» президент жіночого клубу «Ініціатива» Зоя Бережна та голова правління

Херсонської обласної організації Національної спілки журналістів України, заслужений журналіст України Валерій Долина. На завершення засідання арт-лабораторії Іван Бурлака зі своїми вихованцями виконав фінальну пісню під бурхливі оплески вдячних слухачів.

ЖУРНАЛІСТСЬКА РОДИНА В «УКРАЇНЬСЬКІЙ ХАТІ»

Саме так назвали свій захід організатори зустрічі ветеранів журналістської справи у світлиці відділу мистецтв Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олеса Гончара. Близько 50 найвідоміших журналістів Херсонщини відгукнулися на запрошення правління Херсонської обласної організації Національної спілки журналістів України та керівництва проекту «Українська Хата – талантами багата» у родинному колі однодумців відзначити 60-річчя від дня створення Національної спілки журналістів України. Заслужені журналісти України – Валерій Долина, Анатолій Марущак, Катерина Росторгуєва, Тетяна Ка-

менська, Любов Лагутенко – та знані журналісти смаглявої Таврії – Анатолій Яценко, Геннадій Ячменьов та Любов Брусик – згадали з побратимами по перу найбільш яскраві сторінки журналістської біографії. А один з найстарших журналістів Херсонщини, метр фотожурналістики, заслужений працівник культури України, почесний громадянин міста Херсона Алеан Олександрович Альперт повідав присутнім про те, яку роль у житті трьох поколінь Альпертів відіграла журналістика, ознайомив колег з унікальними фотознімками, де світоч українського красного письменства – Олесь Гончар – серед письменників та журналістів Херсонщини.

Заслужений діяч мистецтв України, поет і журналіст Валерій Кулик та заслужений працівник культури України, поет і журналіст Олег Олексюк прочитали для своїх колег власні поетичні твори, чим доповнили творчу складову заходу, на якому улюблені українські естрадні пісні дарував глядачам лауреат всеукраїнських конкурсів вокалістів Іван Бурла-

ка. Господиня «Української Хати» Оксана Олексюк пригощала присутніх свіжоспеченим печивом, цукерками та гарячими чаєм і кавою. Надзвичайно душевне засідання арт-лабораторії «Українська Хата – талантами багата» закінчилося загальним закликком присутніх збиратися на тепле і відверте спілкування родинною журналістів-однодумців якомога частіше.

Маємо також результат й у видавничій справі. Під патронатом «Української Хати» побачила світ перша поетична збірка молодії української поетеси Катерини Марчук «Батьківська стежина». Є ще чимало цікавих задумів щодо вдосконалення роботи арт-лабораторії, про які розповімо пізніше.

Сподіваюся, що наступні місяці роботи арт-лабораторії «Українська Хата – талантами багата» будуть ще більш плідними й насиченими новими знахідками та відкриттями талановитих особистостей смаглявої Таврії.

Олег ОЛЕКСЮК,
заслужений працівник
культури України

СІМ НЕБЕС У ПОЕЗІЇ ЛЕСІ ШМИГЕЛЬСЬКОЇ

Людей здавна приваблювало небо. Зазирнути у синє безмежжя, пізнати таємниці зіркового закрайвіття, злетіти до хмар і розпротерти руки, вдихаючи на повні груди вітряну прохолоду. Поети схожі на цих аероромантиків, адже вони так само зазирають за обрій і злітають у своїх віршах над хмарами.

Лесю Шмигельську новачком у літературі не назвеш. І так збіглося, що збірка «Сьоме небо» (яка вийшла у видавництві «Час Змін Інформ») є сьомою книгою членкині НСПУ з Івано-Франківщини. Вже досвідчена поетеса в книзі показала багатогранність свого таланту, вміння оперувати формою вірша і його тематикою. І книга складається немов із семи тематичних небес, про які хоче розповісти пані Леся.

Одне з небес – це освідчення в любові батькам і своїй сім'ї. На цьому небі спогади дитинства, приємні й смачні, як спечений

мамою хліб. Небо розлоге, як пшеничні лани, коли кожна хвилина приносить нові відкриття. І ці скороминущі смаки дитинства пані Шмигельська намагається передати читачу і своїм дітям.

... Ще і нині дитина, бо тато чекає жнива,

Ще матуся старенька пече Великодню хлібину.

Я – щаслива... Щаслива! Бо казка не вмерла – жива

Я – дитина...

Іншими авторськими небесами є розмова з природою і Ним, найсправедливішим, бо Він віддав життя за людей. І поетеса своїми віршами малює образи, які ніби

переносять читача в світ любові та єднання. Коли ти можеш спитати поради у Всевишнього, і він радо дасть відповідь. Ці вірші напоєні солодким узваром спокою і пахнуть заправленою медом різдвяною кутею. А щодо описів природи, то хіба хтось може порівнятися з романтичними українками, які залюблені в природу рідного краю? Зі сторінок «Сьомого неба» ви відчуєте пахощі лісу, летітимете разом із п'янким вітром над щедрою землею нашої Батьківщини.

Леся Шмигельська вдало експериментує з формами вірша. Вона не зациклюється на одному розмірі, а шукає (і знаходить) способи висловити свої емоції та почуття. Тож коли гортаєш сторінки «Сьомого неба», то не втомлюєшся від одноманітності і заяженості. Кожна сторінка, наче сюрприз, її перегортаєш в очікуванні нової поетичної пригоди і сповна винагороджуєш себе, перегорнувши останній лист.

Костянтин КЛИМЧУК

БОЛГАРІЯ – У НАШИХ СЕРЦЯХ!

Сергій і Тетяна Дзюби – відомі українські письменники, перекладачі, журналісти, а пані Тетяна ще й науковець – доктор наук із соціальних комунікацій, професор та академік. Їхні твори перекладені 65-ма мовами і надруковані в провідних газетах і журналах 50-ти країн. Тож за кордоном успішно побачили світ 30 їхніх книжок.

Вони – лауреати багатьох дуже престижних зарубіжних нагород: імені Франческо Петрарки, Ернеста Хемінгуея, Джека Лондона, Мігеля де Сервантеса, Франца Кафки, Гомера, Антуана де Сент-Екзюпері, Людвіга Нобеля та інших відзнак у багатьох державах.

Сергій і Тетяна – постійні учасники міжнародних літературних фестивалів. Сергій Дзюба уже 5 років очолює Міжнародну літературно-мистецьку академію України, котра об'єднує письменників, перекладачів, науковців, журналістів та громадських діячів із 55 країн. До речі, твори Сергія Дзюби (він – автор 85 книг) прочитало вже понад 4 мільйони людей в усьому світі.

– Пане Сергію, як і коли почалися літературно-перекладацькі зв'язки з болгарами?

– Коли в 2013 році ми започаткували міжнародний літературний проект «Вірші Тетяни і Сергія Дзюби 60-ма мовами світу», то, зрозуміло, шукали перекладачів, які водночас – відомі та справді талановиті поети. Тож згодом ми з Танею і познайомилися з Анною Багряною, українською письменницею, котра, як дружина знаного болгарського поета, барда та дипломата Дмитра Христова, мешкала тоді в Македонії (Дмитр 6 років очолював болгарський культурний центр у цій країні).

Анна невдовзі й познайомила нас зі своїм обдарованим і шляхетним чоловіком, який прекрасно переклав болгарською мовою – спочатку добірку наших віршів, а потім – таку ошатну поетичну книжку «На сріблястій долоні вічності». Ця збірка побачила світ у Болгарії, в Софії, у видавництві відомого поета та громадського діяча Бояна Ангелова, голови Спілки письменників Болгарії

Сергій ДЗЮБА

(Аня Багряна була консультантом, допомагала Дмитру Христову). І переклади наших віршів створені дійсно на високому рівні, за що ми щиро вдячні Дмитру, Анні та видавцеві.

Книжка набула резонансу. Наші вірші також з'явилися у болгарських часописах. І згодом спочатку мене, а потім і Тетяну Дзюбу запросила на свої міжнародні фестивалі поезії, які проходять щороку у Варні, в Болгарії, очільниця тамтешньої Слов'янської академії поетеса Елка Няголова. Так ми побували в Болгарії, написали про це матеріали, опубліковані в провідних українських ЗМІ. Отримали почесні нагороди – «Перемога» (від болгарських учителів) та «Золотий Пегас» (від Спілки письменників Болгарії).

Ми переклали з болгарської вірші їхніх знаних поетів, зокрема, добірка проникливих поезій Елки Няголової опублікована в журналі «Всесвіт». Нині наше співробітництво триває. Наприклад, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, академік Тетяна Дзюба майже місяць читала в Софії, у Болгарії, лекції на запрошення Софійського універ-

ситету. Я написав кілька рецензій на книги Анни Багряної.

– Ваш інтерес: класика чи сучасна поезія?

– Нас із Танею цікавить і класика, й доробок сучасних болгарських поетів і прозаїків. Дуже подобається творчість Дмитра Христова та Бояна Ангелова. Взагалі, перелік усіх наших уподобань займе не одну сторінку. То просто зазначу, що болгарська література – напрочуд цікава та самобутня. Та й загалом – ми щиро любимо Болгарію, вона – у наших серцях! Це – дружній слов'янський народ, в якого є чому почитися. Звісно, що нашим державам потрібно дружити й активно розвивати співробітництво в усіх сферах життя. Між іншим, я – вже член Міжнародної слов'янської літературно-мистецької академії у Варні.

– Серед Ваших перекладачів – Дмитр Христов (дякую за надіслану книжку). Хто відгукнувся на неї?

– Знову ж таки не хотілося б когось виділяти, бо відгуків було чимало. Ми вдячні всім, хто її

просто прочитав, а тим більше – відреагував на появу цієї книжки – написав рецензію. Адже збірка «На сріблястій долоні вічності» мала хороший резонанс і в Україні. Наприклад, її відзначено «Діамантовим Дюком» – найвищою нагородою Міжнародного літературно-мистецького (українсько-німецького) конкурсу імені де Рішельє, в якому щороку беруть участь сотні письменників із понад 30 держав світу. Уроцисте нагородження відбувається в Одесі, і це – справді престижно.

– Що з болгарської мови Ви включили до 4-томника віршів 60 мовами, виданого в Канаді?

– До нашого чотиритомника (а точніше – до першого тому) увійшли майже всі переклади Дмитра Христова, адже вони – найкращі. Як бачите, ця робота триває. Бо після того, як вийшов чотиритомник, наші вірші переклали ще п'ятьма мовами, зокрема в Африці. Стабільно з'являються нові закордонні книжки, цього року – в Іспанії і Болівії (іспанською та українською мовами) та в Румунії (румунською та українською). Зараз вдалося перевидати водночас 30 наших книг – загальним накладом понад 150 тисяч примірників.

А в Чехії, у Брно, в театрі музики і поезії «Агадір», чудово поставили дві вистави за нашою чеською книжкою «Дощ із твоїми очима»: «Закохайся в мене у суботу» (за моїми творами) та «Крила Сімаргла» (за віршами Тані). І оскільки цей проект профінансувало Міністерство культури Чехії, ми їздили на прем'єри обох вистав, а також представили свою чеську книжку в Празі та Брно. Тобто ми двічі поспіль побували в Чехії – це дуже красива країна, як і Болгарія!

– Що входить в обов'язки члена Слов'янської літературно-мистецької академії у Варні?

– Це – міжнародна літературна організація, тому все наразі цілком демократично: творче співробітництво, участь у фестивалях. До речі, ми з Тетяною Дзюбою – члени міжнародних літературних академій і творчих спілок і в інших країнах: у Німеччині, Бельгії, Угорщині, Румунії, Казахстані, Удмуртії, Македонії...

– У 2014 році Ви отримали міжнародну нагороду-відзнаку

Синдикату болгарських учителів «Перемога» на престижному Міжнародному фестивалі поезії «Славянська прегрѣдка». І, я так думаю, у той час це дуже посприяло Вам у подальшій міжнародній діяльності. Бо там же були відомі поети з багатьох країн!

– Безперечно, ми особисто познайомилися з чудовими болгарськими поетами, а також – зі знаменитими письменниками з інших держав, котрі стали нашими друзями. Скажімо, саме у Варні я подружився з відомим німецьким і верхньолужицьким поетом Бенедиктом Дирліхом (і потім ми з Тетяною не раз ставали лауреатами міжнародного фестивалю поезії та верхньолужицької культури в Баутцені (Будишині), поблизу Дрездена.

А Тетяна Дзюба у чарівній Варні заприятелювала з видатним сербським поетом Рісто Василевскі, який невдовзі переклав нашу поетичну книжку «На острові, далекому, мов сльози Єви» сербською мовою та надрукував її в своєму популярному видавництві «Арка» (вона відзначена як «Книга року» в Сербії). А мене з Рісто познайомила Анна Багряна, як і з відомими поетами з Македонії. Після фестивалю в Болгарії Тетяну Дзюбу запросили до Хорватії. Тому я всім би радив їздити на такі міжнародні імпрези, де можна успішно презентувати свої книжки, поспілкуватися і подружитися з письменниками та перекладачами з різних країн.

– Серед Ваших нагород – також почесна грамота Спілки болгарських письменників і нагрудний знак «Золотий Пегас» за визначну літературну та перекладацьку діяльність і популяризацію болгарської літератури в Україні та світі...

– Так, це – честь для нас із Танею, дуже достойна відзнака, своєрідний аванс на майбутнє!

– Тобто Болгарія – у Ваших подальших творчих планах?

– Авжеж. Як же можна про неї забути? Є бажання, маємо друзів, отож, звісно, буде й взаємовигідна, хороша співпраця.

Спілкувалася Антоніна КОПІНЬ,
відповідальний секретар обласної організації об'єднання болгар «Нашите хора», м. Кропивницький

КНИЖКА, НА ЯКІЙ ПРИСЯГАЮТЬ ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ

**Щастить же декому!
Нещодавно отримала
розкішний подарунок –
«Пересопницьке Євангеліє від
Матвія», видане у Дрогобичі,
вид-во «Коло», 2017 р. до
500-річчя Реформації.
Ідея видання належить
Миколі Федоришину, від
нього і подарунок.**

Ольга ПУГАЧ

Микола ФЕДОРИШИН

Пан Федоришин, за-служений працівник культури України, працював директором КЗ «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради у 2011-2018 р. При вищезгаданому центрі діє музей Пересопницького Євангелія, головним експонатом якого є факсимільне видання Пересопницького Євангелія (2008 р.)

У книзі «Пересопницьке Євангеліє від Матвія» відтворено одне з чотирьох канонічних Євангелій, тобто першу частину рукописного оригіналу — визначної пам'ятки національного ренесансу та європейської Реформації. Сам же оригінал Пересопницького Євангелія, на яко-

му (як і на Конституції) присягають Президенти України на вірність українському народові, зберігається в Києві, в Інституті рукопису Національної бібліотеки ім. В. Вернадського. Цей розкішний манускрипт вагою 9 кг 300 г складається з 482 пергаментних листків, його обкладинка оправлена в дубові дощечки, що обтягнуті зеленим оксамитом. Кожна літера тексту, що добре зберігся, виписана з високим рівнем майстерності українських переписувачів.

Орн а ментація книги відтворює народний український стиль. Рукопис створено архимандритом Пересопницького монастиря Григорієм, писарем Михайлом Василевичем та його учнем.

Що особливого в книжці, яка стала одним із символів української нації? Євангеліє — визначна рукописна пам'ятка православної церкви, староукраїнської мови та мистецтва XVI століття, один із перших українських перекладів канонічного тексту Четвероєвангелія євангелістів Матвія, Марка, Луки та Івана, до появи якої на світ була причетна волинська княгиня Анастасія Заславська. Роботу над Євангелієм розпочали у 1556 р. у Свято-Троїцькому монастирі у містечку-замку Заславі, а завершили 1561 р. у Пересопницькому монастирі села Пересопниця, яке у давньоруські часи було містом-фортецею, столицею удільного князівства Волинської землі. Великий макет цього монастиря та церкви Різдва Богородиці, виготовлений за інвентарем 1600 р., також є експонатом музею Пересопницького Євангелія.

Пересопницьке Євангеліє написано староукраїнською писемною мовою як переклад з церковнослов'янської мови болгарської редакції. Книга стала важливим чинником утвердження живої української мови в релігійних текстах у часи, коли польське панство та король, утвержуючи колонізацію, нав'язували пригнобленим верствам українського народу католицизм і ла-

тину. У той час було здійснено чимало подібних перекладів – Луцьке Євангеліє, Волинське тощо. Але найвизначнішою пам'яткою з погляду мовознавців став переклад Євангелія Пересопницького.

Пересопницьке Євангеліє засвідчує високий рівень української культури книговидавництва та перекладацької майстерності в Україні XVI ст. Творення книги – переклад, переписування, художнє оформлення — праця різних суспільних прошарків, серед яких монахи та селяни, ремісники, що виготовляли пергамент, а також відомі волинські меценати з української шляхти – князі Заславські та Чорторийські.

З Пересопницького монастиря книга помандрувала до школи єзуїтів у Клевані, потім у покозачений Звягель, Києво-Печерський монастир, і за часів гетьмана Мазепи ця реліквія, як подарунок, потрапляє до Переяславського єпископського престолу, де з нею ознайомився Йосип Бодянский. Про книжку є згадки й у Т. Г. Шевченка. Києва ж вона дісталася вже з Полтавщини, і до передачі її бібліотеці В. Вернадського зберігалася у Києво-Печерській Лаврі.

Два слова щодо 500-літнього ювілею Реформації. Протестантизм у

Європі за легендою бере свій початок від дня 31 жовтня 1517 р., коли Мартін Лютер, батько Реформації, прибив на дверях церкви у Віттенберзі свої 95 тез, які корінним чином змінили політику, історію і владу в Європі. З трактату було зрозуміло, що протест Лютера викликає, зокрема, практика індульгенцій у католиків – відпущення гріхів за гроші, і це тільки одна з тез! Побутує думка, що найбільш успішними країнами Європи стали, зрештою, ті, в яких віруючі пішли за Лютером, Цвінглі, Кальвіном – отцями протестантизму, який утверджувався у Віттенберзі і Женеві, Цюріху і Страсбурзі. В Україні серед віруючих на сьогодні близько третини – протестанти.

Колись звернула увагу на слова, цілком мені симпатичні, які приписують Жану Кальвіну: «Я хотів би, щоб коли Господь по мене пошле, то вони застали мене за роботою».

А невтомний пан Федоришин шукатиме спонсорів, щоб ми могли побачити і наступні три частини Четвероєвангелія. Доступність цього цікавого твору сприяла б осягненню нами, сучасниками, премудростей староукраїнської мови та її каліграфії. Адже це захопливо і цікаво!

ПЛІДНА СПІВПРАЦЯ Й ТВОРЧЕ НАТХНЕННЯ

Володимира Гнатюка усе свідоме життя тісно єднала щира й плідна дружба та співпраця з багатьма митцями, серед яких великий майстер пензля Іван Труш. Особлива сердечна дружба та плідна співпраця була у вченого з митцями пензля рідного краю – Оленою Кульчицькою, Юліаном Панькевичем, Михайлом Бойчуком (до речі, його робота «Портрет Володимира Гнатюка» чи не єдина з оригінальних робіт збереглася до наших днів, котра є в Словаччині у Миколи Мушинки у Пряшеві) та скульптором Михайлом Парашуком (вчений поміг митцю із житлом у Львові). Щире спілкування було у Володимира Гнатюка з художниками-ілюстраторами Володимиром Кобринським і Микиткою Вихором.

Наукова та фольклористична спадщина, життя і діяльність Володимира Гнатюка багатьох з цих митців надихали на створення оригінальних мистецьких творів, ілюстрацій до окремих видань праць і фольклористичних збірників вченого.

51 рік в експозиції меморіальної домівки в родинному Велесневі Володимира Гнатюка експонуються

мистецькі твори Івана Труша, народних художників України, лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка Олени Кульчицької (графічні аркуші до «Нарисів української міфології» Володимира Гнатюка), Василя Касіяна (естампи «Тарас Шевченко», «Леся Українка», «Іван Франко», «Василь Стефаник», «Павло Грабовський»), Володимира Патики (олійний портрет Володимира Гнатюка), львівських графіків – заслуженої художниці України Стефанії Гебус-Баранецької (10 графічних аркушів), Софії Каррафи-Корбут (10 естампів, серед яких два портрети Володимира Гнатюка), Івана Крислача (графічні аркуші-ілюстрації до першого видання нарисів-путівника «Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі» (Львів, «Каменяр», 1971); олійні полотна родича академіка Григорія Смольського «Відкриття пам'ятника Тарасові Шевченку у Красноіллі» (1970), «Відкриття пам'ятника Володимирові Гнатюку у Велесневі» (1971), «Будинок НТШ у Львові» (1982).

Особливою гордістю оселі вченого є три портрети Володимира Гнатюка – роботи тернопільських художників: заслуженого діяча мистецтва України Степана Данилишина, Григорія Миколишина, Богдана Ткачика. А у фондах музею – кримські мотиви севастопольських художників Петра Коломойцева (понад 40 олійних пейзажів) та офорти Ярослава Миськіва – уродженця села Коропець!

Експозиція чотирьох кімнат домівки академіка-земляка продекорована настільними та монотипними «Старий Велеснів», «Стара хата Велеснева», «Бучач», «Будинок Бучацької нижчої гімназії», «Станіславська вища гімназія», «Львівський університет», «Львівська українська гімназія», «Куток старого Тернополя», «Будинок НТШ у Львові», «Куток старого Львова», «Криворівня» – киян Ірини Левитської та Юрія Кисличенка, які за власними ескізами художньо оформили п'ять експозиційних кімнат господи вченого ще у травні-серпні 1968 року!

В експозиції четвертої кімнати нашого музею експонуються прижиттєві видання окремих збірників ка-

зок Володимира Гнатюка – «Народні новели» (Львів, 1917) з образками Володимира Кобринського, «Баронський син в Америці» (Львів, 1917) з образками Юліана Панькевича, «Народні байки» (Львів, 1918) з образками Микити Вихора, «Народні байки для дітей» (Львів, 1923) з образками Олени Кульчицької; а у п'ятій кімнаті – перше видання нарисів-путівника «Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі» (Львів, «Каменяр», 1971) з ілюстраціями львів'янина – графіка Івана Крислача.

Уже 51 рік усіх відвідувачів оселі велеснянина зустрічає бронзова таблиця зі словами Івана Франка: «...В. Гнатюк, феноменально щасливий збирач усього етнографічного матеріалу, якому з наших давніших збирачів, мабуть, не дорівняв ні один» – робота львівського художника і скульптора Богдана Романця (31 серпня 1968 року).

48 років перед музеєм височіє пам'ятник академіку Володимирові Гнатюку – робота львів'янина, скульптора-лемка Луки Біганича (23 травня 1971 року).

В центрі Велеснева стоїть Пам'ятний знак на честь велеснян, які загинули в роки Другої світової війни, – робота львівського скульптора, заслуженого діяча мистецтва України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, професора Дмитра Кривавича (7 листопада 1975 року).

Минуло 28 років з того дня, як на будинку Велеснівської загальноосвітньої I-II ступенів школи імені В. М. Гнатюка відкрито меморіальну дошку з таким написом: «У Велеснівській однокласній школі вчився Володимир Гнатюк. 1871-1926» – робота тернопільського скульптора Миколи Рудого (12 жовтня 1991 року).

Гостей Велеснева та відвідувачів домівки вченого-земляка щоразу зустрічають і супроводжують усі ці мистецькі роботи великих майстрів пензля та різця України.

Романа ЧЕРЕМШИНСЬКА,

співзасновниця, директор

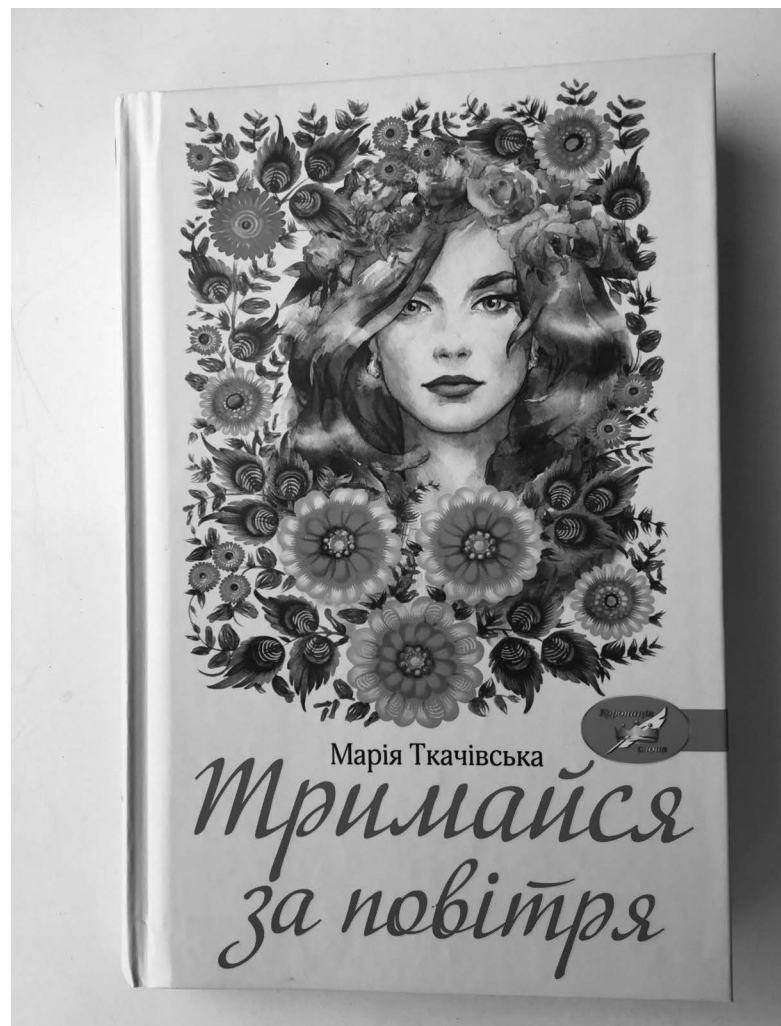
Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка, відмінник освіти України, член НТШ, НСКУ, НСЖУ

А КРИЛА ГОЯТЬСЯ І Я ЗНОВ ЛЕЧУ ДО СОНЦЯ, ДО ЩАСТЯ*

Якщо сказати, що Марія Ткачівська професійно пише поезію і прозу, то це не про неї. Вона творить своє письмо думкою серця, а це – мистецтво передачі життя таким, яким воно є, без прикрас і вигаданого.

Чому в цьому житті все не те й не так (саме цією ущербністю характерний стан цивілізації в Паскалевих «Думках»? Людське життя незбагненне й недослідиме: «Прагнемо істини, а знаходимо в собі лише непевність» (Блез Паскаль, «Думки»). Жоден мислитель, жодна наука не в змозі осмислити вічні істини кохання: «Насправді нам невідомо ані що це таке, ані чому нам властиво закохуватися...» (Робін Данбар, «Наука любові та зради»). Не випадково єгипетський фараон Рамзес Великий на пам'ятнику своєї улюбленої дружини Нефертарі написав: «Тій, завдяки якій сяє сонце...». І це було понад 3200 років тому.

Серцю не накажеш, але нехай наші вчинки керуються думкою серця. Про любов та зраду багато писано в усі часи. У згаданій книжці Робіна Данбара (а це 346 сторінок) досить детально досліджуються основні причини зради: «Близькі стосунки мають непевне майбутнє, якщо це не стосунки в родині. Якщо постійно не підсилювати романтичні стосунки частим спілкуванням... жінки переживають нехтування собою набагато глибше, ніж чоловіки. Отже, видається, що приблизно третина чоловіків може мати схильність до поганої поведінки...». Я ж думаю, що на гармонію інтимних стосунків впливають ще й фізіологічні відхилення в організмі жінок і чоловіків. Деякі психотерапевти стверджують, що в сім'ї мають домінувати спільні погляди на життя, однакові гастрономічні уподобання, гармонія інтимних стосунків, бажання погладити одне одного, бо «кохати – це не означає дивитися одне на одного, кохати – це означає разом дивитися в одному напрямку» (Антуан де Сент-Екзюпері); і спілкуватися, говорити про те, що разом побачили. Пам'ятаймо просту істину, що спілкування дає змогу пізнати одне одного. Плекаймо оберіг свого рідного щастя, ша-

нуймо одне одного, бо все руйнується тільки і тільки зсередини, перевиховати можна (і це нам під силу!) самого себе (пізнати можна – того, кого полюбив).

Життя прекрасне, але воно жорстоке й підступне водночас: «В житті найперше – це притомність духа, / тоді і вихід знайдеться з нещастя» (Ліна Костенко). Притомність духа... і цей дух життя, порада в бабусиній саморобній полотняній книжечці: «Ти писала її для мене, бабусю... Не дозволяй хмарці засмучувати твоє личко, і я радітиму за тебе. Не бійся труднощів і не впадай у розпач. Будь сильною і зумій знайти своє щастя» (Марія Ткачівська. Тримайся за повітря. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. – с. 7-8).

«Головне в житті – життя. А решта – література», – сказав Василь Стефаник. У житті – життя, але що ж це за життя, Соломійко, коли ти на першому побаченні «...пригорнулася до Андрієвих грудей і заплющила очі» (с. 15). Щоб полюбити, покохати – потрібно пізнати людину. Тут і всі життєві проблеми: «Коли хочеш вигородити саму себе, перекладаєш провину на випадковість» (с. 18). Я

ко!» (с. 118). Сутність людини – бути собою, не зрадити себе, свою пам'ять.

Тягарі життя, випробування чагують на кожному кроці: «Якби не висока температура, усе було б гаразд. За кордоном найстрашніше – це захворіти... Зібравши всі на світі зусилля, виповзла з ліжка з однією думкою – врешті-решт ковтнути чогось гарячого... Соломія відчула на собі чийсь ущипливий погляд» (с. 113-115). Інколи приходиться допомагати з невідомого для нас джерела доброти – ми не розуміємо багатьох речей, пов'язаних з тонкою матерією. Відповідно до оригінальної теорії Володимира Вернадського про ноосферу, так само, як біосфера утворюється взаємодією всіх організмів на Землі, так і ноосфера складається усіма розумами, що взаємодіють. Взаємодіють...

Погляд Пабло – це був порятунок Соломії. Він прочитав її думки, благаючи порятунку з Ноосфери. Пригадуєш, Соломійко, своє перше побачення з Андрієм? Скільки проминуло часу, поки Пабло наважився торкнутися тебе: «Пабло м'яко поцілував Соломію в плече, що чекало на його губи» (с. 139). І це було кохання, але воно не було твоїм – тим єдиним, подарованим Богом. Але ж твоє серце було зігрите теплом і справжнім коханням: «Раз теплом зігрите серце – / Вік не прохолоне!» (Тарас Шевченко). Воно не прохолоне: «...Соломія зірвалася на рівні ноги і кинулася до серванту. Ложечка!.. Ось вона! Соломія притулила до вуст ложечку. Цю маленьку протерту ложечку – останню з їхнього протертого сервізу» (с. 149). Ложечка – це пам'ять про бабусю: «Бо речі – це не лише фізичні тіла, яких можемо торкнутися, це геть усе на світі: наші дії, наші помисли, наші почуття – то «речі», то реальність: res – річ; realis – речовий, реальний» (Андрій Содомора, «Усміх речей»), адже ці речі мають душу, дух нашого життя.

Соломійка «заплющила очі: «Боже, дай мені вміння берегти пам'ять! Дай мені шанс бути комусь потрібною, бо не залишиться й пилінки від мого існування...»» (с. 149).

ШАНС не забарився – це догляд за божевільною Патрицією: « – А вони кажуть, що ти – божевільна! Та ти ще від них мудріша! Я до тебе по-українськи, а ти все і без

слів уторопала! – Соломія погладил стареньку по щоці» (с. 169). За допомогою української мови (до-мови-тися) люди здатні порозумітися, зрозуміти, полюбити одне одного, бо ж форми (краси), руху до єдності забагато не буває...

Самотність... Спілкування з Фредерико дає можливість пізнати одне одного, і тоді приходиться кохання... Любов, кохання – в цьому почутті є щось недослідиме: «Їх об'єднали діти: у нього вони були, а вона хотіла їх мати!» (с. 209). Щойно засвітило сонце життя... Фредерико захворів... Дорога моя Соломійко: я попереджав тебе, що в цьому житті все не те й не так... Соломія підписала документ, а це шістьдесят відсотків її печінки: «Першою мали везти її. Фредерико вдвлявся у Соломіїні темні щасливі очі й глибоко ховав у своїй пам'яті цей золотий образ. – Боже, бережи її. Він не хотів і не міг відпустити її руку... Яка легкість наповнила душу! Світ розсвітився!» (с. 255-257). Щастя – це коли не стається того, чого не мало би статися. Щастя... Щастя Фредерико, його дітей, дитинки, яка народиться – в тому, що Соломійка буде думати про них, молитися за них і вони будуть поєднані з її серцем невидимою духовною ниткою життя: «Сьогодні мені сказали, що в мене буде дівчинка» (с. 261).

Як нам важко покидати рідний поріг, стежки дитинства: «Я вже мушу їхати, бабусю! Я – щаслива, бо в мене є ти. Дякую тобі, що навчила мене жити і берегти пам'ять... Ми скоро до тебе знову приїдемо. На цей раз уже вп'ятьох» (с. 266-267). На мить зупинилося серце, і по ньому скотилася суха сльоза. І це мистецтво письма, думки життя, осмислені серцем Марією Ткачівською: «Свій сьогоднішній день цінуєш тоді, коли пам'ятаєш про вчора і думаєш про завтра. На майбутнє не чекають: його сіють» (с. 260). Сіяти майбутнє... Будь чесним перед собою, то будеш чесним перед Богом і людьми...

Це ще й книжка афоризмів. Афоризм – це око світової літератури. Кулясте око – мозок, винесений на периферію, але про це в іншій статті...

*Василь Стефаник, «Моє слово»

ОЛЬГА РЕПІНА: «ЛІТТВОРЧІСТЬ ЯК ТА ФРОНТИРА...»

Ольга РЕПІНА відома не лише як письменниця, журналістка та практикуючий психолог. На теренах України високо цінують її талант літературного та арт-критика.

У 2018 році Ольга продемонструвала також неабиякі організаторські якості – стала натхненником та ініціатором проведення Всеукраїнського літературного конкурсу прозових україномовних видань «Dnipro-Book-Fest». Цього року конкурс уже вдруге сколихнув літературну громадськість, зібравши в Дніпрі справжнє сузір'я талановитих письменників.

Про літературні конкурси та інше ми й вирішили поговорити з Ольгою Репіною.

– Ольго, на твою думку, чому люди приходять у літературну творчість?

– Думаю, у кожного свій шлях і мотиви. Самовираження, бажання сказати про свої роздуми та емпірику суспільству, передати емоції, які супроводжували при певних подіях у житті, спостереження за певними психотипами – позитивними чи, навпаки, небезпечними.

Тобто попереду усього, як не крути, – внутрішня активність письменника, яка інтегрована з його життям, оточенням, інтелектом, прихованим від спостерігачів неусвідомлюваним, плюс мотивація втілення у життя літературних здібностей.

Якось поставила завданням порахувати, хоча б приблизно, а скільки є здібних щодо літератур-

ної діяльності? Студентам, яким я завжди реферати замінювала на есе, дала завдання написати оповідки на певну тему. І так по всіх потоках упродовж двох років. Виявилось, дуже небагато здібних до письменництва. З трьох сотень людей добре хоч одна персоналія, коли я говорила – вам показано займатися літературою. Так що спеціальні здібності, розвинуті та підкріплені мотивацією, – обов'язкові.

– Якось раніше ми говорили про риси творчих особистостей. Ти залишилася при своєму? Є необхідні? Чи менеджмент та промоушен важливіші для письменника?

– Моя думка незмінна – без певних характеристик плюс обдарованість у літературі немає чого робити. Додам: стійкість письменника до невдач та відмов – це ще одна з основних характеристик, яка зараз потрібна.

Конкретно для мене важливим є рівень письменницької рефлексивності, коли ти обдумуєш своє життя чи думаєш про життя взагалі, а результатом є такий перехід від сталого, перехід до чогось нового... як переселенці йшли через незвідані землі Фронтири, де було небезпечно. Так і письменник, справжній письменник. Його життя – це вічна Фронтира.

– Мабуть, цей вислів може стати твоїм девізом. Насправді, ти дуже часто змінюєшся, переходиш до нового. Ми вже знаємо Репіну-письменника, літературного критика, мистецтвознавця, художника, психолога... Тепер же ти вирішила спробувати себе в ролі натхненника й організатора Всеукраїнського літературного конкурсу прозових україномовних видань «Dnipro-Book-Fest». Розкажи, як і чому виникла така ідея?

– Та якось, знаєш, виникла. Мабуть, як поїздила я по всіх великих книжкових форумах, подивилася на письменників, на читачів, поговорила з видавцями.

Форма нашого конкурсу цікава – всі про це говорять: автор бере участь у конкурсі, а його книга потрапляє у фонди бібліотек. Ще захотілося, щоб у Дніпро приїздили письменники, які дієві, які випускають книги, а книги ці, як я вже сказала, читали б люди, які приходять до бібліотек.

Завжди пам'ятатиму розповідь уже покійного письменника Ві-

ктора Савченка, який із бібліотеки забрав зачитану до дірок книгу, а віддав в обмін нову. Коли я запитала: «А навіщо?», він сказав, що немає більш вагомий візуалізації успіху для письменника, як зачитана до прозорих сторінок книга – значить, читають. Значить, влучив у душі читачам. Такот, хочу сказати, що в бібліотеці ваші книги, шановні автори, читають тисячі людей. Це – головне.

Тому і я зараз завжди питаю, якщо знаю, що у цій бібліотеці є мої книжки: «А що з ними?». І так приємно чути у відповідь від бібліотекаря: «Всі на руках у читачів».

– Головною метою конкурсу було...

– ...популяризація сучасних українських авторів і прозових україномовних видань у м. Дніпро, презентація авторської концепції сучасних українських письменників та дизайнерів книжкових обкладинок, залучення населення до читання українських книг, знайомство авторів України з містом Дніпро.

– Які враження залишилися після минулорічного конкурсу?

– Різні. Хвилювалися, чи прийдуть люди, чи сподобається організація, сама Імпреза нагородження, екскурсія по Дніпру. Але все пройшло добре. Перемогли у нас Міла Іванцова, Сергій Батурин, Олег Майборода, Ольга Косак (псевд. Єва Гага), яка, на жаль, пішла з життя... А з дизайнерів обкладинок – Корнелія Коляджин і Людмила Кузнецова. З усієї України надіслали твори на конкурс, бібліотека отримала більше тисячі примірників книг, військовим подарували більше трьохсот. А взагалі-то, головне, що місто Дніпро гостям сподобалося, що спілкувалися й знайшли спільну мову письменники, які говорили на круглому столі досить відверто про значення особистості митця у сучасному світі.

Цього року з емоціями було спокійніше. По-іншому трішки організували процес. Ми також вчимося.

– На твою думку, конкурс має розвиток? До речі, мабуть, маєш неабияку підтримку від місцевого керівництва? Депутатського корпусу? Адже конкурс спрямований на підтримку культурного іміджу області, підтвердження вислову «Дніпро – культурне місто»?

– Конкурс має розвиток. Збільшилася кількість авторів, які взяли участь, – з 35 у 2018 році до 94 авторів у 2019 році, причому за два роки у Дніпро надійшло книг більш ніж з 45 міст та невеликих містечок України, а також із Словаччини та Італії, тобто фактично він став міжнародним. Фонд Центральної бібліотеки м. Дніпро поповнився романами, повістями, перекладами, дитячими книжками різної тематики.

Що стосується підтримки... мені прикро це говорити, але підтримки від місцевих керівників ми не маємо. Думаю, що їх не вражає «широта та довгота» проекту. Але й я не Жак Паганель, а конкурс – не географічні показники та статистика. Не можна вимірювати все лише цифрами. Хоча нас абсолютно різними засобами до цього привчають. Тому й виходить, – тільки мої сили та сили бібліотечних фахівців, активність журі, яке альтруїстично працює та приїжджає за свій кошт, активність авторів, які теж витрачають свої гроші на проїзд та проживання.

Два роки ми просили фінансування від міськради, а зараз уже не хочу цього робити – стукати у зачинені двері іноді шкідливо для здоров'я, як ото паління. МОЗ таки попереджує!

А автори, які приїжджають, у захваті від нашого міста, від людей, від ріки, від широких проспектів, від конкурсу, де їх оцінили вперше або, навпаки, вкотре підтвердили їхній фаховий статус у письменницькому світі.

– Шкода, якщо так... Але, попри всі фінансові труднощі, чи планується проведення конкурсу в 2020 році?

– Плануємо робити конкурс знову. Це – єдине, що поки можемо сказати. Поживемо – побачимо.

– Як ти вважаєш, чи треба взагалі проводити літературні конкурси? Я не кажу «мистецькі», бо то дуже широке поняття. От саме літературні. Бо іноді деякі письменники запевняють, що конкурси відволікають або вселяють невпевненість, що підбиття підсумків невірне або взагалі здійснено методом «пальцем у небо»...

– А ти бачила, як радіють письменники, коли отримують нагороду? Взагалі, ніхто не відміняв

такі форми вдячності суспільства, як професійний соціальний статус і визнання письменника. Гроші та гонорари – це річ нормальна, але й соціуму важливо теж давати авторам почути – їх читають, їх визнають, їхня думка важлива.

Я не згодна, що конкурси вселяють невпевненість у собі. Якось навіть написала статтю для молодих письменників, яка називалась «Тільки продовжуйте йти...». У назві всі відповіді. Але це для обдарованих. Коли «продовжує йти» графоман – це прикро. З іншого боку, я радію, що цензури немає, бо ненавиджу цензорів і цензуру. На мій погляд, життя все розставляє по своїх місцях.

Про підсумки: всі оцінки підраховує журі, виводить середні, за ними визначають переможців. Як показала практика, перемагають ті автори, у кого високі рівні оцінки. Як тільки оцінки починають «плигати», – перемоги немає. Але це – робота журі. Це – конкурс, і має бути один переможець.

До речі, у минулорічному конкурсі у нас було 2 переможці у номінаціях «Романи/повісті» та «Дизайн обкладинки».

– Що можеш побажати... ні, не молодим письменникам! А письменникам-початківцям? Бо ж іноді починають писати, коли отримують певний життєвий досвід абощо...

– Дуже часто бачу, що молоді письменники націлені на результат і замотивовані набагато більше, ніж письменники мого покоління. Вони інші. Це радує, але й турбує. Чому турбує? Тому що письменник, перш за все, у різних обставинах повинен не тільки створювати літературні образи та сюжети, головне – він має бути заточеним на створення сукупності певних ментальних форм, які плідно впливають на розвиток особистості читача та середовища.

Я думаю, тут усе зрозуміло без пояснень. Як був письменник власником думок, антиципаторм майбутнього, так і буде, як би цю шапку не намагалися збити з голів письменництва. Тому й велика відповідальність – наші «мідні труби» повинні видавати не фальшиву чи замовлену музику.

ПЕРШІ ПЕРЕМОГИ ДЛЯ ОБДАРОВАНОВОГО МИТЦЯ - ЛИШЕ СТИМУЛ У ПОДОЛАННІ ВЕРШИН

У музичних колах ім'я Івана ПЕРЕВЕРЗЄВА як лауреата міжнародних і всеукраїнських конкурсів давно відоме. Адже ще у дитячому, а згодом і в юнацькому віці цей музикант підкорював і суддівську спільноту, тобто журі фестивалів і конкурсів, і публіку тим, що вирізняв обдарованих митців з широкого загалу — тих, хто любить і вчиться музичному мистецтву, але яким часто не вистачає в цій палітрі "родзинки", тобто приреченості бути музикантом...

Мені довелося бути однією з тих, хто чув виступи цього юнака вже досить давно, коли він брав участь у дитячих конкурсах, а згодом і разом із досвідченими й зрілими музикантами. І, як правило, журі оцінювало його виступи не нижче диплома лауреата I ступеня і Гран-прі. Але згодом я декілька років поспіль не потрапляла на фестивалні події за його участі, хоча яскраві виступи Івана не забула, бо ж таки не часто подібні трапляються на конкурсах. Думала, що хлопчик ще визначається як особистість і вирішив набути знання в якійсь іншій галузі. Так воно трохи і було, адже Іван за цей час підкорив не лише вершини музичного олімпу, але й успішно навчався, здобувши хорошу освіту, яка могла б бути і його основною роботою. З таких дітей, яким батьки приділяють особливу увагу у будь-яких їхніх починаннях і справах, як правило, народжуються прекрасні фахівці. Іван не є винятком, адже має такий рівень знань у найпрогресивніших галузях нашого сучасного буття, що і програмістом, і економістом, і... Повірте, що такими є сучасні представники покоління дітей індіго.

Зустрілись нещодавно і майже випадково на території царини Українського радіо. Впізнали одне одного і зачепилися в розмові, яка була мені дуже цікавою ще й тому, що добре пам'ятала цього хлопчика ще з конкурсів і давно не мала нагоди нічого знати про його подальше митецьке

буття та плани. А вони, і буття та плани, і його успіхи як музиканта підкріпили моє перше і подальше враження про нього. Переконана, що Іван Переверзев стане одним з тих, хто прославить Україну в світі. Адже, як з'ясувалося під час розмови, світ уже давно усмінувся йому і його таланту. Не подумайте, що це моє суб'єктивне ставлення, бо факти – річ незаперечна і вони яскраво свідчать про все, що розповілося, як емоційна

Іван ПЕРЕВЕРЗЄВ та Francis GOYA

характеристика чи штрих до портрета молодого митця.

Почнемо з переліку його досягнень як музиканта, які вже дають всі підстави говорити про професійність цього молодого митця. А вже, як кажуть, за плечима йому не носити здобуту з вересня 2015-го — до червня 2017-го освіту в Американській музичній академії (Київ, Україна), де він отримав диплом з композиції. Але це було лише підтвердженням набутих у Київській музичній школі № 8 знань, де він отримав диплом з відзнакою та нагороду за визначні досягнення за час навчання гри на фортепіано. Та, звичайно ж, це лише офіційна, тобто записана в дипломі опція музичної освіти цього талановитого юнака. Адже Київська музична школа № 8 — це осередок не лише музичного, але й патріотичного виховання дітей. Тож після закінчення таких музичних закладів Іван Переверзев упевнено закрокував шляхом учасника багатьох музичних конкурсів і подій. У квітні 2017-го став лауреатом Гран-прі на київському міському конкурсі авторської пісні та співаної поезії, на якому отримав аналогічну оцінку ще у 2015-му. Тоді ще юний музикант показав віртуозне виконан-

ня музичних творів і перші свої спроби як автора музики, тобто композитора-початківця.

На XIII міжнародному конкурсі дитячої та юнацької творчості "Зоряний Сімеїз" ще у 2013-му та у 2014-му на Міжнародному фестивалі видатних особистостей "Initiumfest" він став лауреатом I ступеня. А ще участь і високі відзнаки на фестивалях авторської пісні та поезії "Острів" (Київ) і перемога на конкурсі молодих талантів "Нові імена" (Київ)... Усі нагороди і перемоги вже давали підстави для того, щоб юного музиканта і композитора не лише помітили в музичних колах, але й почали запрошувати до участі в концертах. Іван Переверзев збувся як митець ще до свого повноліття. Тому вже зараз весело і щасливо ділитися своїми враженнями про спільні виступи з метрами і зірками світового рівня. Адже виступав на сцені фан-зони "Євробачення" разом з народним артистом України віртуозом Енвером Ізмайловим і Френсісом Гойя у Львівській опері. І ці виступи були не простими, адже автором музичних творів, які виконувались, був юний композитор

один з покоління індіго. Але саме так, бо одиниці з цього покоління бувають такими, що володіють професійно фортепіано, скромно претендуючи на вокал, гітару, бас-гітару, саксофон, перкусію та музичне програмування, володіють кількома мовами і вважають українську рідною. Іван каже, що англійська у нього вільна, але й китайська дається легко. Думаю, що й будь-якій іншій людині з ма-

Іван ПЕРЕВЕРЗЄВ та Chick COREA

Іван Переверзев. Він є автором музики і слів 14 композицій до власного альбома, що вийшов ще у 2015-му, й автором музики та слів 9 композицій з альбома, який став результатом творчої праці у 2017-2018 роках.

Зараз слово "геній" уже не має того забарвлення, що в минулому. Таких людей називають —

трицею, розвиненою до абсолюту, все дається саме так, як людина сприймає цей світ. З Любов'ю і відкритою душею, з дитячою усмішкою людини, яка здатна любити все те, до чого її веде і міцно тримає за руку її покликання — її величність Музика.

Лариса САМІЛЕНКО,
культуролог, музикознавець

ДРАМАТУРГ МИКОЛА ТРОЯНОВ: МИКОЛАЇВСЬКИЙ КЛАСИК І ЛЕГЕНДАРНА ЛЮДИНА

Теплої весняної ночі декілька студентів разом зі своїм викладачем останніми лишали театральне училище ім. М. Щепкіна. Всі разом вони вели жваву розмову, жестикулювали, не помічаючи роздратованого охоронця, який замикав за ними двері. Промені блілого місяця освітлювали вулицю, стіни Малого театру та строгі риси пам'ятника О. Островського, який нібито уважно проводжав поглядом своїх нащадків. Один зі студентів – високий, з густим пишним волоссям, блакитними допитливими очима – йшов упевнено, але дещо кульгав. Взнаки давалося поранення у ногу, мітка на згадку про війну... Приблизно таку картину можна було побачити в далекому 1948 році біля найстарішого закладу освіти, де молодий Микола Олексійович Троянов переймав уроки у знаних майстрів акторської справи. Але за спиною здібного студента вже минула ціла історія, складне життя, сповнене злетів і падінь...

Біографія Миколи Троянова видається єдиною в своєму роді. Вона викликає цікавість, будить уяву, змушує глибоко замислюватися; схожа на театральний сюжет, вигаданий самою історією. Заслужений артист Грузії (1957), в 70-ті роки минулого століття – провідний актор Миколаївського російського драматичного театру, Микола Олексійович постійно прагнув опанувати все нові галузі – режисури, педагогіки, літератури. Його драматургічний доробок налічує 21 п'єсу, з яких 10 побачили світло рампи на сценах сонячної столиці Тбілісі та промислового Миколаєва.

У квартирі Миколи Олексійовича стін було не видно, вони за полицями з книгами. Все чітко систематизовано ось тут класика, а верхні полиці віддані для зарубіжних творів, сучасні автори – окремо. Йому добре знайома творчість письменників, філософів, поетів Давньої Еллади, Риму. Для М. Троянова імена Софокла, історика Геродота як персонажа в його п'єсі «Ольвія», В. Шекспіра, А. Франса так само близькі, як і сучасні автори. Їхній світ існує паралельно зі світом М. Троянова, у драматичних творах якого ця модель світобудови проявляється через особливості художнього простору.

Складні стосунки між персонажами, якими часто виступають історичні постаті, зображені автором крізь призму часу. Саме час стає тим м'яким, слухняним пластиліном, що в руках митця моделює історичні події. При цьому М. Троянов через зображення стосунків між героями намагається демонструвати загальні соціальні проблеми в суспільстві.

Часто головним і самостійним елементом у творах стає будинок як символ позачасовий. Так, у п'єсах «Тріумф старого дому», «Жарт Вольтера» та «Сніданок у міського голови» опис будинку відображає не лише історичний період, а й характер епохи. Ось як, наприклад, змальовано сценічний простір у ремарці п'єси «Тріумф старого дому»: «... Добре обставлена вітальня. Круглий стіл посередині, крісла, віденські стільці, літографії. Тут усе говорить про добрий смак хазяйки в душі та в традиціях початку ХХ століття...». Події в комедії «Жарт Вольтера» розгортаються теж у вітальні, але на цей раз у будинку маркизи. Філософ розігрує чергову партію в шахи з фавориткою самого короля Франції. Хоча Людовік XIV не з'являється в п'єсі, його присутність постійно відчувається. Це досягається не лише тим, що Король-сонце — головний об'єкт у розмовах героїв. Так, у вітальні поряд з шаховим столиком із розставленими фігурами – крісло короля з монограмою L-XV. Поява Вольтера на парадних сходах, граційні постаті камеристок маркизи, лай придворних собак десь на подвір'ї

– додає насиченості до малюнку й переносить у Париж XVIII століття.

У п'єсі «Христіна» в опозиції перебувають два будинки – старий та новий. Старий асоціюється з минулим й існує як лейтмотив. Образ дому М. Троянов намагається відвести у ступінь певного ідеалу. Христіна розуміє, що, ставши членом нової сім'ї, вона досягне душевної рівноваги. Відсутність свого будинку, свого захисного муру говорить про тотальну ізоляцію та повну самотність головної героїні. Драматизм п'єси «Христіна» посилюється за рахунок намагання поєднати небагополучне сьогодення з ідеальним минулим. Герої, опиняючись поза своїм домом, у лісі, усвідомлюють, що справжній храм в їхніх душах, й лише будучи одним цілим – вони зможуть зберегти кожну цеглинку цієї крихкої будівлі. Приймаючи до себе нову людину – вони не руйнують свій храм, а навпаки, збагачують його, зміцнюють фундамент, зводять нові вежі, де буде панувати мир та любов.

«Бездомність» як мотив втрати рідного дому зображено М. Трояновим у п'єсі «Мічман Даль», де головний герой по службі опиняється в чужому місті. Просторово-часовий аспект стає стрижневим моментом у структурі драматичного конфлікту. В п'єсах Миколи Олексійовича він багаторівневий і виражає суперечливість поглядів на модель суспільства. Так, конфлікт у п'єсі «Мічман Даль» реалізується по лінії «герой-обставини», але головний персонаж перебуває в

конфліктній ситуації не лише з обставинами, а й з самим собою. Розпочинається сюжет зустріччю Федора Сільви з Володимиром Далем у Москві, а друга картина переносить події до Миколаєва, у 1823 рік. Саме тут Даль буде проходити службу на Чорноморському флоті, познайомиться з сім'єю Язикових, закохається в дочку адмірала – Марію та буде висланий з міста назавжди.

Цікавий момент при створенні образу головного героя, який слід зазначити, полягає в постійному використанні прийому розробки образу-персонажа драматичного твору, який має умовну назву «герой про героя». На самому початку п'єси у розмові про події, що хвилюють городян, і про роль Володимира Даля в цих подіях, міркують різні люди, які й ставляться до нього по-різному. Ця розмова формує певне уявлення й у читача ще до того, як з'являється на сторінках п'єси головний персонаж і створює необхідний емоційний настрій, що забезпечує відповідне сприйняття мічмана.

У творчості М. Троянова домінує герой-страдалець. Опиняючись під пресом часу та обставин, він усвідомлює свою унікальність і намагається зрозуміти своє високе призначення в світі. Не випадково автора цікавлять історичні постаті. Серед них — Еразм Роттердамський, європейський філософ XVI ст. («Еразм з Роттердаму»), Григорій Сковорода («Сковорода»), художник Василь Верещагін («Макаров і Верещагін»), живописець Рафаель Санті («Рафаель»). Але не обминає увагою автор й цікаві долі своїх сучасників. Головною героїнею в п'єсі «Сни Каті Панни» стала Катерина Панна, талановита миколаївська піаністка.

Характерною рисою творчості М. Троянова є багата палітра створених жіночих образів – неповторних, своєрідних, загадкових. Тут неможливо виділити один типовий для автора «ідеальний жіночий архетип». Це — людина в постійному пошуку, активна, але без зайвого кокетства чи банальності. Часто вона намагається довести свої рівні права з чоловіками, але ніколи не втрачає жіночності. Цікавими є жіночі постаті, що детально описані в п'єсі «Сніданок у міського голови»: Ізольда, Олена та Стефанія.

Три дружини Миколи Леонтовича, градоначальника Миколаєва, – абсолютно різні зовні, за характером і долі в них склалися по-різному, але всі вони ознаменували три періоди в житті свого чоловіка: становлення на посаді міського голови, активна робота в Миколаєві та загибель у засланні. Саме на стосунках з дружинами, на особистому житті Леонтовича, автор акцентує увагу в п'єсі, в якій створює модель художньої обробки біографії.

Досить часто головний герой п'єси М. Троянова повстає проти закостенілості в суспільстві, що його оточує. Він порушує звичаї, принципи, навіть закони, утверджуючи при цьому власне «я». Автор часто перетворює соціальні норми, правила, що відображають вимоги соціуму до поведінки особи, в об'єкт висміювання. Так, М. Троянов стає на бік молоді Христіни в однойменній п'єсі. Дівчина, яка завагітніла та народила дитину поза шлюбом, а потім «без запрошення» захоче зайняти місце хазяйки в чужому домі – не викликає осуду, а, навпаки, виправдовується. А нахабність Володимира Даля, який розсилав пасквілі на адмірала Грейга, висміюючи його дружину, – сприймається як протест проти вульгарності та розбещеності «вищої верстви» суспільства.

Позбавлена ідеологізації, декларативності, звернена до першоджерел людського буття – драматургія М. Троянова посідає особливе місце в сучасній літературі. Народжені на гуманістичному підґрунті, ці п'єси створюють самобутнє, багатогранне та яскраве художнє явище. Водночас вони стверджують вічні загальнолюдські цінності, незалежні від історичних чи політичних обставин, підкреслюючи необхідність постійного самовдосконалення.

Всі вчинки, епізоди його життя, довжиною у 94 роки, рівномірно лягали в ґрунт часу, подібно різнокольоровим камінням, що з роками стають дорогоцінними. Міцною та надійною виходить ця дорога, адже в ній сила духа, глибока віра в людину та в її високе призначення на землі, чим і сповнена вся творчість Миколи Олексійовича Троянова.

Олена ЖАТЬКО
театрознавець,
м. Миколаїв

СВІТ ІЗ КУБИКІВ. НАТИСНІТЬ ENTER

— Лайзо, що тебе так
приваблює в комп'ютерах?
— спитав я.
— Влада.

Джон Варлей
«Натисніть ENTER»

Валерій ВЕРХОВСЬКИЙ

У 1920 році Карел Чапек уперше назвав людиноподібні механізми «роботами», і згодом це слов'янське слово стало міжнародним, поширеним у фантастиці, і не лише.

Від появи слова «робот» і виходу перших фантастичних творів про механічних людей минуло 99 років, а в 2020 році матимемо круглу дату. Що маємо до сторічного ювілею?

Роботи нарешті навчилися самостійно ходити, розмовляти не гірше за деяких людей, але все одно вони лишаються атракціонами, коштовними забавками, а для корисної роботи на виробництві ефективнішими є вузькоспеціалізовані механізми: рука окремо, мозок окремо. Потреби в імітації універсальності людського організму немає. Подальший розвиток роботів рухається в бік мініатюризації, до нанотехнологій.

Чи справді коли-небудь робота неможливо буде відрізнити від людей? Чи, навпаки, люди, вдосконалюючи свою природу імплантованими механізмами і пристроями, втратять людську сутність?

«ТРИ ЗАКОНИ РОБОТОТЕХНІКИ»

1. Робот не може нашкодити людині або через свою бездіяльність допустити, щоб людині було завдано шкоди.

2. Робот мусить підкорятися наказам людини, коли ці накази не суперечать Першому закону.

3. Робот повинен дбати про свою безпеку доти, доки це не суперечить Першому і Другому законам.

«Посібник з робототехніки»,
56-те видання, 2058 рік»

Закони для роботів сформулював свого часу Айзек Азімов. Ось що пише він у есеї «Мої роботи»:

«...Я твердо вирішив не робити з моїх роботів символів. Вони не мали стати символами пихатості людини. Вони не мали стати прикладом людських амбіцій, які

вчиняють замах на володіння Всевишнього. Вони не мали стати новою Вавилонською вежею, що потребує покарання... В такому разі, чим же є мої роботи? Вони — лише пристрої. Інструменти. Машини, які мають служити людям».

Є особливість у фантастики, написаної Айзеком Азімовим. Якщо у практично всіх письменників-фантастів з його покоління можна легко визначити, коли та чи інша книжка була написана, бо епоха, в якій живе автор, накладає відбиток на його творчість, і, хоч зрідка, але деінде трапляються анахронічні моменти в зображеному майбутньому, то з творами Азімова нічого подібного не стається — вони написані ніби людиною з майбутнього, яка бачила все на власні очі, настільки достовірна внутрішня логіка вигаданого світу.

Він вигадав власний всесвіт з Трантором, що керує життям на сотнях планет Галактики, з Фундацією, що намагалася мінімізувати наслідки руйнування імперії, але пішло щось, не передбачене засновником Фундації; з позитронними комп'ютерами і роботами, які не могли порушувати закони; з космічними течіями...

«Оскільки я розпочав писати оповідання про роботів у 1939 році, в них немає згадок про електронні комп'ютери, які тоді ще не були винайдені, а я не передбачив їхньої появи» (А. Азімов «Мої роботи»).

Певним винятком, анахронізмом, виглядають згадані вище закони робототехніки, що з появою справжніх роботів виявилися непотрібними. Бойові дрони створені, щоб завдавати шкоди людям та іншим дронам, і лише відсутність власного, зіставного з люд-

ським, інтелекту не дозволяє називати їх справжніми роботами.

Азімов народився у селі на Смоленщині, але у три роки опинився за океаном, в Нью-Йорку. Він навряд чи став би фантастом, якби навколо не продавалися популярні журнальчики з роботами, ракетами й інопланетними монстрами на яскравих обкладинках. Тобто те, що в Україні досі звикли таврувати «бездуховною макулатурою».

Минуло років десять, не більше, й Азімов пише науково-фантастичні оповідання сам, у 1939 році їх починають друкувати. Згодом, наприкінці сімдесятих, він стане неформальним лідером журналу його власного імені, та про це нижче.

Соціонічний тип автора Трьох Законів у будь-якому разі інтуїтивно-логічний; найвірогідніше, Азімов — логіко-інтуїтивний інтроверт (ЛІІ, «Робесп'єр»): логік і раціонал, тобто має чітке й системне логічне мислення, і водночас його інтуїція на службі логіки здатна шукати й знаходити оригінальні пояснення явищ. Такі люди — справжні науковці-дослідники, їхнє покликання — пізнавати світ (Азімов був хіміком за освітою й деякий час викладав біохімію в університеті).

«Поки мислю — існую», — їхнє гасло. Розмірковують вони завжди, в цьому все їхнє життя. Зазвичай ЛІІ — це розумна й ерудована людина, схильна до довгих міркувань, пояснень і доказів в академічному стилі, нерідко володіє схильністю до наукової роботи. Добре розбирається в формальних системах, законах, правилах, уміє систематизувати інформацію, будує формальні схеми, не завжди пов'язані з реальністю. Прагне «жити по справедливості» та інших закликає до того ж,

схильний планувати свої дії заздалегідь, намагається виконувати обіцянки і дотримуватися наміченого плану.

Інтровертна логіка описує зв'язки між предметами та явищами, вивчає закономірності співвідношень. Вона «бачить» причинно-наслідковий зв'язок, розсудлива і системна; вона встановлює порядок у світі, виводить закони світобудови, прагне встановлення ідеальних суспільних стосунків. Мова, найбільш зручна для інтровертної логіки, — математика.

ЛІІ здатен розуміти сутність явищ і процесів, непогано бачить здібності людей. Легко орієнтується в нестандартних ситуаціях, бачить альтернативні рішення, здатний знайти вихід зі складної ситуації. Виступає за рівність можливостей.

Спілкуючись з людьми, він намагається бути ввічливим і тактовним, він не здатний на грубість. Але не завжди бачить тонкощі людських взаємин, схильний до спрощених, проте логічних пояснень вчинків. Йому важко розбиратися у складних етичних ситуаціях. Етика в людини цього соціотипу на третій позиції.

Він відкидає силові методи впливу, йому важко відстоювати свої інтереси, вкрай незручно почуває себе в ситуації боротьби і протистояння, може виглядати нерішучим або навпаки надто жорстким і непоступливим, боїться показати слабкість.

На вигляд є людиною безпристрасною, позбавленою емоцій. Не може володіти своїм емоційним станом, не відчуває емоційного стану інших. Потребує підтримки емоційних людей. Допомога йому потрібна й у побутових (сенсорних) питаннях. Може запрацюватися і забути, наприклад, поїсти. Аскет, хоча цінує комфорт, просто сам для себе забезпечити його не здатен, внаслідок чого в нього постійний безлад у речах.

ЛІІ належить до «клубу» інтуїтивних логіків, як і ЛІЕ (логіко-інтуїтивний екстраверт), ЛІЕ (інтуїтивно-логічний екстраверт) та ЛІІ (інтуїтивно-логічний інтроверт), це — клуб дослідників. Їхнє покликання — науково-дослідна та конструкторська діяльність, аналітична робота та прогнозування. Інтуїтивні логіки добре знаються на законах світобудови,

принципах функціонування технічних пристроїв.

ЛІІ належить до «демократичної» квадрати. У соціоніці інтуїтивні логіки (як і сенсорні етики) вважаються «демократами», в той час, як інтуїтивні етики та сенсорні логіки — «аристократами». Альфа та Гамма квадрати — «демократичні», Бета й Дельта квадрати — «аристократичні».

Йдеться не стільки про форму державного устрою, як про звички спілкування. У «аристократичних» ЛСЕ (англіїців) у мові зникло зі вжитку слово «ти»; «демократам» властиво легко переходити на «ти» одразу після знайомства, для них це не фамільярність, не зневага, а вияв теплого ставлення і приязні. Немає переваги ані в «аристократизмі», ані в «демократизмі». У кожного своя сфера застосування. Так само недоречно казати про перевагу логіки над етикою чи сенсорик над інтуїцією.

Інтуїтивні нерідко програють сенсорикам, коли треба відстоювати перед ними свій інтерес, і явно не спроможні змагатися з ними в облаштуванні життєвого простору. За умов, коли до фантазії (найсильнішої риси інтуїтів) звикли ставитися без поваги, сенсорика домінують у суспільстві. Такий ухил не сприяє ані гармонії, ані прогресу.

Адже Простір не кращий за Час, і навпаки. А інтуїти існують у плинні Часу, у фантазіях про майбутнє, про можливий розвиток подій. Таким чином, уявлення про інтуїтивних, як непристосованих до життя диваків, іронічне ставлення до «ботанів» і «паганелей», відведена інтуїтам роль вічних аутсайдерів, котрі існують лише на околиці світу сенсориків, виявилися хибними. Поступ цивілізації змусив відмовитися від таких поглядів. Сенсорика вже не могла існувати без тих «диваків», бо інтуїтивні винайшли атомну зброю, розрахували ракети, створили комп'ютер.

Нащо ігнорувати природні нахили особистості? Яка користь у тому, щоб у намаганні вивести «досконалу людину» нав'язувати всім однакові вимоги та одну для всіх схему обробки інформації? Люди різні від природи, заперечувати це неможливо. Соціоніка пропонує форму співпраці між ними, то хто проти?

Поступ цивілізації потребує залучення всіх восьми аспектів,

усіх шістнадцяти соціонічних типів; кожен здатен додати свій внесок у спільне благо.

Таким чином, ХХ століття дало змогу подолати «сенсорний шовінізм», коли інтуїтивні вважалися менш шанованою частиною суспільства. Відтак і фантастику перестали вважати пустою забавкою. А з появою комп'ютерних технологій інтуїти знайшли своє поле діяльності, на якому стали королями. «Якщо людина вміє писати справді гарні програми, вона може заробляти дуже багато грошей» (Джон Варлей «Натисніть ENTER»).

Айзек Азімов зарікся писати фантастику в 1957 році, після запуску першого штучного супутника Землі, і переключився на написання науково-популярних книжок. Йому вдалося, що майбутнє вже почалося. Загалом він видав 500 книг і гонорарми заробив понад мільйон доларів. Але у фантастиці всі 1960-ті минули без нього і без його роботів. До творчості Азімов повернувся лише на початку сімдесятих, коли писати про роботів і комп'ютери так, як писали в п'ятдесяті, було вже до нестерпності наївно.

Персональні комп'ютери перестали бути фантастикою, натомість людиноподібні роботи так і не з'явилися у вільному продажу, як це провіщали фантасти в 1950-х. Але виникло те, що фантасти не виводили на перший план: штучний інтелект, комп'ютерні мережі, хакерство, віртуальна реальність. І на це треба було відповісти новою науковою фантастикою. І не дивно, що революція в англійській НФ відбулася під патронатом Азімова.

Наукова фантастика потребувала нових ідей, притоку свіжих сил, появи молодих авторів. Найкраще з цим запитом міг впоратися новий часопис. Новий, але з міцними традиціями. Перший номер «Журналу наукової фантастики Айзека Азімова» (англ. Isaac Asimov's Science Fiction Magazine) вийшов навесні 1977 року. Надалі називатиму цей часопис скорочено — «Азімов».

1980-й, як і кілька попередніх років, виявився періодом застою у науковій фантастиці. Особливо сильно цей застій відчувався у фантастиці про роботів і кібернетику. Але саме того року в «Азімові» надрукували оповідання Брюса Бетке з назвою «Кіберпанк», що можна вважати

Айзек Азімов

точкою відліку для становлення цього напрямку НФ.

Первісно під цим словом малися на увазі хакери – панки кібернетичної епохи, анархісти й борці з системою, але в цьому значенні воно не прижилося, натомість позначило новий жанр НФ-літератури.

Розквіт жанру припадає на 1980-ті, але витoki його спостерігаються і в робото-фантастиці Азімова та інших фантастів 1950-х рр., і в творах лідерів Нової Хвилі фантастики шістдесятих (про неї в наступній статті циклу).

Насамперед, «Місяць — суворий господар» Роберта Гайнлайна: головний герой книги (програміст-злочинець, засуджений до заслання на Місяці) використовує штучний інтелект, що зненацька «прокинувся» у головному комп'ютері місячної колонії, для повстання проти жорстокої земної адміністрації.

Далі варто згадати «Убік» і «Око в небі» Філіпа Діка, де йдеться про віртуальну реальність, а також його роман «Чи мріють андроїди електричних овець?», в якому головний герой полює на роботів, що втекли з рабства, на яке вони приречені з моменту виготовлення; без сумніву, заслуговує на згадку і роман 1959 року «Розрив

часів», де описана підліткова контркультура майбутнього, вельми подібна до панківської.

Безумовно, роман «Нова» Семюеля Ділені має потрапити в цей список: вперше у фантастиці тут згадується слово «кіборг», хоча трохи не в тому значенні, якого воно набуло в НФ після публікації в 1971 році роману Фредеріка Пола «Більше, ніж людина».

Після видання роману трилогії «Нейромант», «Граф Ноль» і «Мона Ліза овердрайв» (1984-1986 рр.) Вільям Гібсон став визнаним лідером і законодавцем мод у цьому жанрі.

Штучний інтелект у ролі ворога роду людського, хакерство, кіборгізація людини... Тло кіберпанку традиційно темне, жанру властиві риси антиутопії, фінал — як і в житті — далеко не хепі-енд. Проте в останній чверті минулого сторіччя така література мала попит у читачів, вона відповідала настрою тих часів і торкнулася питань, що цікавлять суспільство.

Типовим для кіберпанку персонажем став позитивний герой в особі хакера, який хоч і не без гріха сам, але протистоїть силам зла, набагато могутнішим і небезпечнішим. Це — явний інтуїтивний

логік (ІЛЕ, ІЛІ, ЛІ чи ЛІЕ). Поруч з ним бойова подруга — явний сенсорик (переважно вольвовий) і нерідко етик. Саме такими є центральні персонажі «Нейроманту»: Кейс, неперевершений хакер, та Моллі — з її висувними металевими пазурами та очима нічного бачення.

Хакером є й головний персонаж фільму «Матриця», що є одним з найвідоміших зразків кіберпанку. Тут спостерігаємо пару Нео і Трінті, які воюють з усесильним монстром — Матрицею, що тримає людей у рабстві, створивши для них комфортний, проте фальшивий світ.

Але є в кіберпанку твори іншого плану.

Невелика повість Джона Варлея «Натисніть ENTER», надрукована у травні 1984 року в тому ж часописі «Азімов», стала класикою кіберпанку. Дія відбувається не в майбутньому, а в сучасному, тобто 1980-х років, світі; тобто зло поруч. Тут, навпаки, хакером є не вона, а він... Контужений ветеран Корейської війни Віктор Апфел, який живе на інвалідську пенсію, в якого час від часу стаються напади епілепсії, який живе самотньо — жінок, які б цікавилися такими чоловіками, не буває; хіба що одна на мільйон. Зненацька весь його безрадісний, але стабільний перебіг існування змінюється. По сусідству покінчив життя самогубством дехто Ключ, сусід Віктора, ця загадкова смерть якимось незрозумілим чином пов'язана з комп'ютерами та інтернетом. А також безпосередньо пов'язана з нашим героєм, бо весь чималий спадок Ключа (сімсот тисяч доларів) за заповітом дістається саме Віктору.

«Бо він тридцять років розплачується за не свою помилку», — як сформульовано в заповіті Ключа.

Одна на мільйон сама постукала йому в двері, переплутавши його будинок і сусідній, де сталася трагедія: Лайза — етнічна в'єтнамка, яка отримала освіту в Штатах і тепер має власну комп'ютерну фірму. Поліція залучила її до розслідування, тому що вона — не лише професійний програміст, а ще й неабиякий хакер на додачу, а отже, в змозі зламати навіть найхитровіші захист. Саме такий і встановлений у віртуальній імперії Ключа. Випадкове знайомство переростає у палкий роман.

Віктор приховує свою хворобу від Лайзи, і внаслідок цього забуває випити призначену лікарем

пігулку, тож вона стає свідком його припадку. Втім, це ще не кінець історії кохання:

«— Ти можеш піти, — сказав я. Лайза перегнула через стіл і струсонула мене за плечі, після чого сердито сказала:

— Щоб я більше такого не чула!..»

Ключ, сусід Віктора, захоплювався хакерством і робив круті оборудки, переконаний, що його не покарають. Та ось йому якимось чином трапилося влізти туди, куди не варто було... Хто встановив таку заборону — спецслужби, інопланетяни, штучний інтелект чи сам Сатана — лишається «поза кадром». Краще не знати. Загалом відмінності між перерахованим несуттєві. Але покарання за порушення заборони єдине — жахлива смерть.

Спочатку сам Ключ, потім Лайза, потім поліцейський, який вів розслідування. Всі причетні до інциденту та розслідування покінчили життя самогубством.

«Я поміркував, чи не приєднається й собі — це ж досить швидко смерть, — але не зважився».

Припадочний підстаркуватий Віктор Апфел вирішив, на відміну від них, успішних і нормальних, пожити ще, вирішив боротися за своє таке жалюгідне життя.

«Нині я живу спокійно.

Вдень працюю у городі. Я його значно розширив, тепер і перед будинком у мене щось росте. Живу при свічці і газовій лампі. Майже все, що їм, я вирощую сам.

Досить довго я не міг відвикнути від «Транксена» і «Ділантіна», але врешті мені це вдалося, і я вже витримую напади без ліків. Звісно, після припадків лишаються синці.

Посеред величезного міста я відрізав себе від довколишнього світу... Проте я лишився живий.

Правда, не знаю, чи надовго».

Тому що навіть таке існування краще за не життя. Тому що він, пройшовши через страждання, навчився цінувати його як найбільший дар. Ця повість не стільки про безпеку від комп'ютеризації (хоча й про це також), скільки про волю до життя.

У фантастиці вигаданим може бути все: обставини, технології, планети й роботи, назви міст, зорельотів... Усе, крім людей, — гарна фантастика відрізняється тим, що її персонажі справжні, з правдивими емоціями, прагненнями та проблемами, що постають в їхньому житті. Без цього фантастика позбавлена сенсу.

ПОЕЗІЯ ЖИТТЯ ТЕТЯНИ ДОБКО

Ювілей у житті людини – це гарна нагода проаналізувати пройдений життєвий шлях. За Йорном Рюзенем, таке оцінювання потрібне людині для того, щоб з'ясувати, чи маємо те, що «можемо взяти з собою в майбутнє, що в нього ми спрямовуємо своє життя». Бо якщо те, чим стали, не зможемо взяти в майбутнє, «тоді ми втратимо себе в майбутньому і не матимемо його».

Неоніла СТРУК

найновіших книжок. Їхні читацькі інтереси формувалися на високих зразках класичної і сучасної літератури. Тетяна захопилася поезією і вже у школі почала писати вірші.

Навчалася Тетяна в 166-й середній школі м. Києва з українською мовою викладання, де давали глибокі знання з усіх предметів. Тож згадує свою школу завжди із вдячністю.

Хоч Тетяна виростала у місті, але влітку всі канікули проводила у бабусь в селі Козаровичі і містечку Узин Київської області. Лагідність бабусь не заважала привчати внуків до праці, бо не лише відпочивали, а й достатньо трудилися. Плели разом із дорослими матули з жита (такий був тоді сільський бізнес), допомагали бабусі садити і вибирали картоплю, копати торф на болоті, жати пшеницю.

Так формувалася цілісний характер Тетяни, в якому працювистість, мабуть, на першому місці. Адже перший запис у її трудовій книжці зроблений у 16 років, коли вона під час канікул працювала в Державній історичній бібліотеці України. Широке коло життєвих інтересів, аналітичний розум науковця, емоційність, які вона має, теж сформували батьки, забезпечуючи всебічний розвиток дітей.

Тетяна Добко закінчила Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука, бібліотечний факультет. Працювати почала за спеціальністю у 1980 році у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, одночасно навчаючись в аспірантурі. У 1994 р. захистила кандидатську, а у 2013 р. – докторську дисертацію, стала відомим фахівцем у своїй галузі.

Вона не раз із захопленням говорила: «Зараз з'являється дуже багато нової інформації. Допомогти людям знайти необхідну інформацію – це неймовірно цікаво». Закоханість у свою професію, наполегливість дали їй змогу досягнути значних результатів у науковій сфері, розвиваючи бібліотечно-інформаційну, бібліографічну діяльність.

У науковому доробку Т. В. Добко понад 350 авторських публікацій

історико-книгознавчої, бібліотечнознавчої, бібліографознавчої, документознавчої тематики. Серед них: монографії, бібліографічні покажчики, навчальні посібники, методичні рекомендації, рецензії тощо. Тетяна Василівна займається впровадженням нових інформаційних технологій, питаннями формування довідково-бібліографічного фонду, удосконаленням системи бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, питаннями надання інформаційних послуг.

Здавалося б, що за такою бурхливою професійною діяльністю вже немає часу на жодні захоплення та творчість. Але те, що глибоко у душі в Тетяни, завжди виривалося на поверхню в поетичному слові.

*Щось повинно бути насподі,
Щось, про що тільки ти знаєш,
Примарне слово «свобода»
До ран своїх прикладаєш.*

Для мене поезія Тетяни Добко глибоко інтимна. Можливо, не всім зрозуміла, тому що потрібно відчувати те, що «насподі». А там – і біль, і насолода, сумніви і впевненість, смуток і радість, захоплення красою і туга за тим, що відходить. Її поезії з'являються як короткі спалахи посеред заклопотаності буднів тоді, коли вже переповнена душа мовчати не може. Адже для неї:

*Поезія – це прозоріння,
Поезія – це дивина,
Переживання й горіння,
Поривів душі новизна.
Це – мандри чарівного слова,
Натхненного дотик пера,
Недомовлена пісня кленова,
Відверта душі тайна...*

Інтимність поезії авторки зазначає у своїй статті «Весна чекань» і Левко Різник: «У Тетяни Добко вся книжка пронизана інтимом... У медитаціях про мистецтво та місто Львів авторка висловлює, насамперед, найінтимніші переживання, що стосуються не тільки кохання, а й «патріотизму» чи «громадянськості»... Бо поетеса не ставить перед собою конкретні завдання в поезії, а живе нею, що, розбужена в підсвідомості, проситься сама на папір».

Теми поезії Тетяни Добко – краса природи, любов, життя, жіноче щастя, пошук себе... Її вірші дуже близькі до того, що зараз називають інтелектуальною поезією. Філософські мотиви в її поезіях – це намагання розібратися не лише

у зовнішньому бутті, а найперше – у мікросмосі свого «я»: «Під пером поетеси навколишній світ ніби стає кращим і добрішим, лірично налаштовуючи на пошук його сенсу», – зазначає Віктор Каспрук.

Читачі поезії Тетяни Добко заважають, що вона відчуває світ не лише як поет, а й як художник. Її поезія ніби плавно переливається у палітру кольорів:

*У акварелях осені – перо жар-птиці,
Розмитість фарб – від подиху дощів...
Злітає жовтий лист і відкриває лиця,
У графіці дерев – романтика шляхів...*

Особливо яскраво я це відчувала, коли готувала до друку у нашому видавництві її книжку поезій «Життя триває», проілюстровану роботами художника з Прикарпаття Михайла Яремківа. Гармонія слова і художнього образу створили цілісну емоційну картину, що легко сприймається читачем і візуально доповнює поетичне слово спорідненими барвами. «Життя триває», – говорить Тетяна Добко, і на папір лягають нові ліричні строфи, життєствердні й надихаючі.

Квіти, які захоплено вирощує на дачі, подорожі Україною, зустрічі з цікавими людьми розкривають розуміння плину життя і бажання радіти кожній днині:

*Невідворотність життя –
У долонях минулих століть,
Ми живемо сьогодні – це правда,
І серце сьогодні болить,
Щоб воскреснути радістю завтра.*

Праця, наукова і поетична творчість, різноманітні захоплення Тетяни Добко – це і є джерела натхнення, які дарують нові емоції, що лягають на папір ліричними віршами, дають снагу жити, працювати, несуть читачам позитив.

Продовження. Поч. у №№ 23–28

Лора ЛЮДОЛОВ

**ЗГВАЛТОВАНА ЧИ
ЗРУСИФІКОВАНА ДУША**

Про таке Соня Ледащиця знала ще від класика, який писав, що «краще бути згвалтованою, ніж зрусіфікованою». Цього класика звали Куліш, тож, надібавши ще в БІБЛІОТЕЦІ його книжки, вона вивчила їхній зміст і читала ще й тому, що в родинному меню, окрім борщу, іноді варився й куліш, який вона любила понад усе. Але про це у час мімікрії задля виживання та адаптації в мегаполісі вона вже й почала забувати, бо додому на борщ та куліш навідувалася все рідше.

Натомість драйв мегаполісного життя полонив не лише її душу, а й розум сповна. Рятувала лише захисна реакція організму, яка підсвідомо рятувала від цинізму асфальтового життя віршуванням. Але віршувалося давно, з дитинства забутою мовою, яку вона знала ще з часів проживання серед осіб, від яких адепти світлого комуністичного майбутнього рятували представників отарної популяції з 1917 року. У Соні навіть свідомство про народження називалося не як у людей, а «турулі куелік». А там, де коли вона прийшла у цей світ цією мовою спілкувалися так незвично, що якби Соня у наш час заговорила нею так, як звикла з дитинства нею говорити, то її б прийняли за агента ФСБ. Бо в Києві такої вимови і досі не почуєш. Тож клята підсвідомість ще тоді видала біографічну лірику про цей період її виживання, яка сповна засвідчила її атараксичну природу. Коли вона вперше почула слово атараксія, то подумала, що її знову, як завжди, образили. Але, проспавшись, зазирнула у словник, з якого дізналася про те, що атараксія – це світовідчуття чи почуття, які не властиві члену «совецького» общества. Власне, так все і було, і з цим твердженням Ледащиця погодилася. Тож лишається лише одне – мовою оригіналу згадати один з асфальтових віршів:

«Душа Хрещатика – вот! 26.

*Тут проведених мною часів не
щастя.*

Стою, курю,

вдыхаю воздух и пою.

Стоит незнакомец,

ни с кем не знакомясь.

Девушка Лада, машины не надо.

Милая, здесь не дают шоколада.

СВІТЛИЙ РЕП

Ірина КОЛЕСНИКОВА. Абстрактна композиція на тему міського пейзажу, п.о., 70x40, 2018р.

Слева – дівочки-бабочки.

Справа – бухарь на лавочке.

Прямо глянеш – метро.

Сзади – Уховостро.

И шипит микрофон:

«Вон. Вон. Все вон...»

Цей вірш прославив Соню серед тих, кого вона згадала і на цій вулиці неспроста. Адже дівочка-Лада була представницею совецького бомонда, дочкою великих начальників, яка приходила на асфальтову малину, бо закохалася в рудого і дуже веселого актора, який не став її судженням, бо її батьки ледь не лишили актора світлого акторського майбутнього. А без нього та цього кохання слухняна дівчинка, за правильним шлюбним призначенням, стала дуже високопоставленою дамою. Але Соню впізнавала, і тоді й просила зачитати її поетичну, ладну присвяту молодості та красі.

З цікавими та колоритними особами Соню нібито зводила сама доля. Так було з дитинства і протягом усього життя. Це щастя доля дарувала своїй обраниці так щедро, що про кожного з дарунків долі вона охоче розповідала всім іншим, хто до цікавих людей не належав, але цікавився такими людьми з різних міркувань. Але всі улюблені персонажі колекціонерки-іміджмейкера, як правило, ставали дуже знаменитими вже без її втручання в їхні долі та біографії. І таких доленосних знайомств у Сониному житті назбиралося стільки, що критична маса лейденської банки не витримала і видала позитивний результат... І в Ледащицькому житті.

Соня знову, розправивши крила, почала літати. Отримавши визнання за свої заслуги в галузі запалювання зірок, вона й сама потрапила на пороги цього новоявленого Олімпу. І там її

досить тривалий час почувалося добре. Її, вже звану й оцінену, все частіше можна було побачити серед тих, хто міг собі дозволити... Краще їсти, пити і солодко жити та обрамлятися в павине пір'я. Здавалося, що життя налагоджується і шлях обраний ось-ось приведе до отримання хоча б якихось пристойних статків. Здавалося, адже на цьому шляху знову з'явилися Водолази у водолазках... І все почалося за законами кармічного кола. Все, як у страшній казці... Чим далі – тим страшніше. Але знаючи про те, що страх – один з найбільших гріхів, вона вже не боялася цих потвор, а почала загравати з ними, заспівуючи їхні пісні в хорі, який горлав славень на честь того, що Україна ще не вмерла. Чому вона, Україна, повинна була вмерти, вдумлива звезда так і не знайшла відповіді. Тому й почала шукати її, цю відповідь, поза межами постатістичного, тобто охристияненого українського суспільства. І у пошуках, якимось напівсонно і розтривожено опинилася в лабетах таких, як і сама, правдошукачів. У цих колах знали Україну з часів її трипільського процвітання. Тут її, Україну, любили якимось особливо сонячно і кармічно. У цих сучасних трипільськошукачів правди гуртувалися особливі люди, які сповідували все святе і в тому числі освячені в заокеанських храмах гроші. На словах усе було правильно. На ділі – за гроші. Як істинні вегетаріанці ці люди розвелися біля корит, які наповнювалися завдяки світлим молитвам до світлих Богів, які, судячи з усього, наповнювали ці корита всіма благами. Ті, кому до цих корит було зась, у цих колах називалися шудрями, тобто людьми нижчої касті, які обслуговували ці корита і коритця. «Все по колу,

все по колу... Колами, колами...» – роздумувала Соня у вільний від сну час. Знову довелося приспати свої мрії про те, що й вона заслужила матеріальних благ і може жити, а не виживати. Але присутність Водолазів і в цьому часі нагадала про те, що сталося з нею ще в школі.

Адже збирала на застілля з однокласниками і кликала на нього її колишня староста класу, яка у цьому часі вже була повноцінною громадянкою Америки, бо розповідала, що виграла Грін-карту, але повернулася до мами, яка, померши, залишила їй квартиру, яку треба було продати, щоб отримати вегетаріанську допомогу своїй американській родині. Отака проста арифметика буття і привела її на територію тоді ще вільної від гібридів України. А старостою цю поважну американську пані було обрано тоді зовсім неспроста, а наперекір бажанню однієї з учительок, яка симпатизувала Соні і рекомендувала саме її на цю почесну роль. Тож виграш у конкурентній боротьбі і став мотивацією у тому, що легітимна староста аж до старості боялася Соню так, що, опинившись за океаном, звідки й приїхала подивитися на живу і недотоплену суперницю. Прозріла від русифікації Соня, знову стала страшною і ворожою у класному середовищі пригорованих старостою членів отарної популяції. Вони б її здали, але боялися, бо так і не з'ясували, що ж чи хто за нею стоїть. Ідентифікація знову не відбулася. Тож розчаровані і п'яні, збуджені та знервовані всі вони відчепилися від Соні надовго, але не назавжди...

Клас у спальному районі – це, як мінімум, сорок керованих у кращих традиціях макаренківської педагогіки солдатів з мисленням системи, яка панує. Вони живуть і пасуться там, де їм дають краще, і мимоволі ненавидять тих, хто б'є по рильцях, виводять з ладу їхні ситі організми значно скоріше, ніж у тих, хто недоїдав протягом усього свого життя. Тож Соня дожила і до того часу, коли вони їй і у цьому заздрили по-чорному і ненавиділи за все... За незалежність та вільність України, нишком проклинаючи її на просторах чужини. Непризвичаєних до борщів і кулішів скрізь чекає нужда та скрута, бо тим, кому завжди бракувало грошей, бракуватиме їх

завжди. Апетити ростуть, а на всіх, хто такі апетити розвинув, – не вистачає. От вони й мучаться все життя. Зрусіфіковані та зневірені в усьому, з чим довелось розпрощатися, гинуть і тужливо кличуть круків і кру...

За рослинним гороскопом вони – омели, які паразитують на всіх деревах, окрім дуба, який скидає це сміття зі своїх крон та козацького чуба. За дубовими лавами вони ніколи й не присідали, а скільки ці присядки коштують, дізналися лише там, де ціна борщу та юшки зашкалює порівняно з собачою ковбасою в тісті, на яку проміняли все і продали чиїсь душі. Оптом і вроздріб, отримуючи зелений коридор у світі, де можна не померти з голоду навіть на «пособія». Там, де можна не знати жодної мови чи якоїсь там культури, а їсти і пити, пити і їсти, аж поки не помітять хазяї і не вишлють на полювання за тими, кого не доїли в минулому житті.

Мікроскопічні пилинки великого швейцарського годинника час від часу нагадуватимуть про себе на території Сониної недобитої душі протягом усього її життя. Вони боятимуться її очей, слів і духу, як чорт ладану, до останнього подиху. Вона ж дожила до ЛЮСТРАЦІЇ! Хай думають, що вона цьому рада. Хай. Адже хаяли, хаяли і дохаялися до того, що, окрім пісень про те, ким є їхній вівчар, нічого й згадати від генетично успадкованої хвороби – розсіяний склероз – не здатні. А з переляку розверещалися «Хай Путлер!» і голосніше захрюкали звідусіль і на всіх языках, бо мовчання – золото – не їхньої породи приказка. Головне, що саме слово «люстрація» вже ніяк і ніяким каком їх не торкається, а вони його бояться і не сплять ночами, проклинаючи все і всіх. Нині вже нащадки чорноротих і обездушених атеїзмом стають на варті обезкровлених червоної крові неспроста. Про те, що кров людська – не водиця, їх попереджали ще класики тоталітаризму, але хто ж їх, окрім таких, як Соня Ледащиця, будь-коли читав. Бо й класиками їх називали у класах на уроках літератури носії ідей, які були далекими від народу. Як самі класики, так і література, яку, мов вкруту зварені яйця, єдино правильну змушені були читати і знати всі, кому сві-

тило в кар'єрному зростанні. А ті, кому про нього у той час і не мріялося, кучкувалися поза університетами і на кухнях та поза межами офіційно росли на тому, що западало в душу. Саме до таких у мегаполісних хащах і потяглася в пошуках правди невгамовна Сонина душа. Потяг виявився взаємним, і вона мимоволі обзавелася людьми, які бачили цей світ та всі його принади не крізь рожеві окуляри на носі мрійників. Їх на той час називали хламом, що у дешифровці компетентних органів означало – художники, літератори, артисти, музиканти, яким від природи не дано системно мислити і прославляти систему, створену нелюдами. Нелюди, вони ж людодіди, знищивши генерацію хламу, отримали відкатом її набагато потужніші відголоски, які, мов каштани з-під асфальту, пробилися і почали цвісти у час Божого благословення. Адаже проти природи не попреш, а вона така щедра і багата на сюрпризи, що жодна радіація їй нашкодити не спроможна.

Чорнобильські корита і коритця, наповнені зеленню для новоявлених вегетаріанців, яку збирав увесь світ, як наповнилися, так і спорожніли, бо дурні й легкі гроші, що давалися на руйнацію системи, допомогли зруйнувати і закінчилися, осівши на землі тих, хто їх відбивав від корита системними методами і встиг розбудуватися в окремо взятому маєтку. Тож, спостерігаючи за тим, що відбувалося, Соні лише пригадалася епіграма про одного з класиків совєцької літератури, яку вона знала ще зі шкільної партії: «На машинці він наляцав «Мир хатам-війна палацам». В Кончі-Заспі вибрав пляц і воздвиг собі палац». Столичні передмістя добудувалися і розбудувалися, мов у казці, і це радувало око та вселяло надію на подальше світле майбутнє... Яке так і не настало, бо з року в рік, із п'ятирічки в п'ятиденку, за власний рахунок, доводилося бачити і розуміти, що змінилося все у тих, хто належав до клану Водолазів та їхніх плавців-першорозрядників, які ніяк не могли залишити одні й ті ж граблі. На них вони все вичурніше та елегантніше наступали, граблі їх били по вже посивілих головах і, схоже, що від того вони втрачали пам'ять і забували про одне – підвищення добробуту того народу, який так люблять, не дарма, бо він їх не лише обирає, а й добре годує. Єдине, що зали-

шилося в недобитих граблями головах, – це страх перед жажливим словом «люстрація» та бажання дожирувати до неї. І бажання перемогло саме тоді, коли перемогла Революція Гідності. Ну так просто збіглося. Чи то по волі Божій, чи то голодних побільшало, і вони почали лякати альтернативою граблям – вилами.

Саме з цього моменту Соня зрозуміла, що починається справжній екшен в українській політиці, і прокинулася від майже летаргічного сну. Адаже настав час, коли вона опинилася нібито в потрібному місці, у своєму часовому просторі. Але страшна казка тільки починалася, а світлом у ній і не пахло, якщо не врахувати палаючого від людського гніву майна, яке нещадно нищив обурений люд у центрі столиці. «Європа – це ми!». У що так хотілося повірити – силами водолазоподібних знову зруйнувало всі мости до відчуття хоча б ілюзорного щастя. Вила почали нищити грядки, причепурені граблями, і вже з того часу стало зрозуміло одне – нащадки Шарикових і Швондерів знову ожили в ликах святих неореволюції як ознака невмирущості та ходіння по колах пекла в рамках середньовічної фортеці, з якої все і почалося. Здавалося, що плоди прелюбодеяння Шарикових і Швондерів ожили і розквітли: і «девочек наших вели в кабінет».

Сивоголову Соню туди, звичайно, уже не запрошували, і вона знову взялася за літературно-історичне просвєщення. Потягло на історію. Знайшла шкільний підручник, у якому розповідалося про середньовічні часи смуту, і зрозуміла, що все у земному бутті має нагоду повторюватися, адже новоявлені Мініни і Пожарські не лише стали реальними персонажами в її продвинутому міленіумному бутті, а й героями її часу. Не про тих, хто могутніми птахами пішов від них у небесний рай, думалося їй так... Адаже знала, що Бог забирає кращик.

Склероз воскрес на цьому полі брані не дарма, бо з нього і почалася люстрація та катавасія для васьвасівщини заради кращого майбутнього... Люстраційний закон прийняли в присутності історичного броньовика, на якому за люстрацію боровся онук кровососа і вчорашній ворог кровососів. Якби не знати хто вони, то ще у щось повірити бажання не попустило б. Але Соні б не знати хто, де і за що? Тому й далі не лишалося нічого... Пішла з-під ВРУ і написала чергового памфлета до чергової газетюнки. Його не надрукували, бо побоялися правди, яка страшніша за димові шашки та коктейлі, якими пригощав народ своїх благодійників. Така благодійно народна гульня Соні ніколи не подобалася і участі в ній вона ніколи не брала, бо з дитинства ненавиділа революції, які, перевертаючи все з ніг на голову, породжували отари Водолазів.

Тож з революційними подіями її пов'язувала хіба що доброта і сердобольне ставлення до людей, які мерзли біля багать, недосипаючи і впродовж дня аж до ночі співаючи гімн України та вигукуючи гасла, як нині кажуть, слогани, які вона впродовж усього свідомого життя затирила ще з тих часів, коли вірила у світле майбутнє – як у казку про Сонечко, яку написала для внучки. Казка ця була про те, що тим, хто сонце любить, – вічно жити. Бо Сонця бояться і Дракони, й Ікари, і темні сили. Тож, зібравши теплі пожитки та їжу, вона однією з перших пішла на Майдан і внесла свою частку на оltар революції. І це не було розчаруванням чи зневірою у справу революції... Просто Соня боролася все своє свідоме життя за те, щоб усі стали багатими, а якщо не багатими, то хоча б такими, що не борються за виживання. А тут, під час революційних подій, за фактами, знову все повернулося на круги своя. Озліднілий народ вийшов на боротьбу з тими, хто його умудрився пограбувати так швидко, що й не знав, що таке можливо аж доти, доки йому не показали золоті батони, унітази та всього іншого стільки, скільки всі царські династії протягом століть не мали. Народ прозрів і озвірів конкретно. Хоча частина ж цього народу не лише винесла

вирок особам, які грабували безмежно усього два десятки років, собі ж на голову посадивши і коронувавши їх. Найвищий пілотаж гопника – це золотий унітаз. Це вона знала, бо людська природа її цікавила завжди, а яничари та їхня природа були предметом її соціологічних досліджень змолу. Вона відчувала їхню присутність в її казковому житті все життя. Адаже болото яничарського панування засосало на її очах сотні вегетаріанців усіх поколінь. І в цьому болоті її найбільш драгувала жаба, яка називалася як її улюблена співачка.

Анна Герман розверталася там, куди їй дав Бог. Добрий десяток років під елейне квакання цієї жаби, яка у передчутті люстрації та з добрим мішком золотих батонів дала українській політиці спокій. Жаба її задушила батонами, тож пішла... Обіцяючи повернутися у книгах та мемуарній маячні, яка пролле світло... Залишивши інтригу та цікавість подивитися на таке явище, як світло на брехню. Шанувальники такого таланту просто заціпеніли від бажання дочекатися цього солов'їного співу Анни Адольфівни... Тож про цей період у житті Ледащиці можна розповісти лише те, що голова її стала сивою, що надало їй зовнішньому вигляду солідності, а характеру – впевненості. Хоча разом з тим же найкращим у світі народом вона була і вдень і вночі молитвами та помислами. І пишалася, що таких, як вона, виявилось мільйони. А з мільйонами вона вже сама колись вистояла під гаслом: «Разом нас багато! Нас не подолати!».

Про той період Соня писала і розповідала, як про еволюційний, і це пасувало її роздумам про світле майбутнє. Так, на її казковий розум, повинно щось будуватися, а не розбудовуватися. І все прикре про українські реалії вона намагалася не розжовувати, а ковтала з гіркими сльозами, як шматки черствого чорного хліба, разом з рабами, які час від часу повстають і намагаються розірвати окови, без яких, насправді, жити не можуть. Бо – раби, а рабів у рай не пускають.

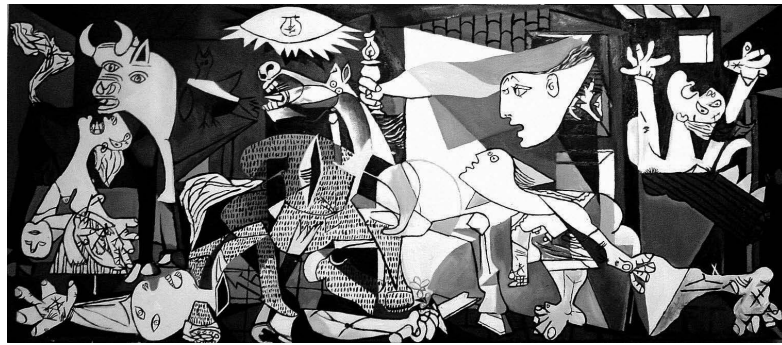
Та що насправді відбувається у цих вічно поневоленних душах, жоден з тих, кому вони сповідуються, ані чує, ані розуміє, адже зрозуміти сповідь тих, кому розум відібрано лукавим, просто неможливо. Соня зрозуміла це, бо сама себе якось мимоволі зловила на тому, що не сприймає святого

письма, яке не вписується в рамки її природної ментальності. Думала, що вона одна така недолюга, що не отямлює вершин святої віри аж доти, доки не покалася перед своїм Богом, який став для неї – понад усе. З небес зійшла на неї не манна небесна, а прозоріння, з яким вона нарешті знайшла спільну мову і знову почала солідко спати та бачити у снах свою мрію. Золотоголовий Бог приходив до неї у снах, а потім і в час її доленосних рішень. Так і почалася нова доба в її сумлінній біографії дорослої Ледащиці. Звідтоді вона вже не соромилася свого походження та прізвища, а просто не звертала на них уваги і почала вірити в себе, адже зрозуміла, що втрачати їй вже нема чого, а жити доведеться ще довго. Довелося вибирати між поняттям жити і виживати. І вона обрала варіант перший. Він їй якось видався більш привабливим і реальним.

Соня почала своє життя з чистого аркуша вдруге. Все частіше і голосніше лунало слово ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ, і вона сама відчула в собі потребу власного повного перезавантаження, і що у неї виходить крокувати разом з тими, хто про це кричав найголосніше. Подумала про те, що сама ще не на милицях і в душі перезавантажників якось добіжить до межі, за якою побачить омріяну казку. Довго навіть не спіткалася, відчуваючи, що їй допомагають крила, що знову почали рости. Начепивши на них щит і золоті шати, почала, літаючи над отарою й оминаючи Водолазів, усе ближче прибиватися до своєї зграї лебедів-не лебедів, але досить чистеньких чи вибілених ворон, з якими їй було цікаво каркати в унісон усьому, що відбувалося в світі її ілюзій та в квазі реалій. Стосовно квазі..., то це явище в її свідомості асоціювалося з добрим Квазімодо, якого природою було наділено страшною зовнішністю і люблячим серцем. Так в її уяві сталося й з Україною, яку приспали лукаві, але врятують хоробрі серця. І все буде добре... Тільки на запитання: «Коли?», ані сама Соня, ані хтось з її біло-воронячої зграї відповісти так і не зміг. Усе відбувалося, як у страшному сні, який сниться грішникові, що так і не спромігся покаятися. У своїх кухонно-філософських роздумах вона часто запитувала саму себе та співрозмовників про те, що спадало на думку з героїчних сторінок сучасної істо-

рії України, і знайшла відповідь, якою пишалася. Адже геніальні українці вигадали такі унікальні схеми дерибану, які варті Книги рекордів Гіннеса. Так і піднялися не лише десятки з них, які почали шикуватися в ряд з найбагатшими людьми світу, а й сотні тисяч, які прикрасили своїми маєтками околиці не лише столиці, а й всю українську землю. А все ж так просто! Адже щорічні зміни прем'єр міністрів та їхніх команд, влади на всіх рівнях, яку народ скидав і міняв, як дама рукавички, розмахуючи прапорами всіх кольорів і мастей, які йому, цьому народу, роздавали ті ж можновладці, яких змінювали волею обуреного народу саме тоді, коли чергова команда вже пограбувала бюджетні кошти і готова була поступитися наступним слугам народу, які, прийшовши до влади, виголошували одне і те ж: «Казна пуста! Затягніть паски...». І народ у затягнених пасках зважав жити і радіти своїм перемогам від пуза.

Соня зі своїми університетами та звичками розглядати події збоку, так і не потрапила в героїчний список ані матеріально піднесених, ані політично успішних. Від цього їй спалося краще і думалося наперед. А попереду була зов-

сім не багата старість і дуже щедрі та багаті спогади, якими вона все частіше ділилася з тими, хто любив слухати її казки про життя. А їх, тих казок, накопичилося так багато, що вона стала улюбленицею тих, кому пощастило розбагатіти, але не було коли жити і радіти. Тож Сонині життя для обранців долі було просто неймовірно цікавим, і вона продовжила його серед люду, який не знав ані її минулого, ані розчарувань. З того часу вона вже навчилася не причаровуватись, тож і розчарувань не мала. Вона просто жила і раділа з того, що має те, що Бог дав. Тому смуток залишала під подушками, а спала все менше. Її почало цікавити саме життя в усіх його проявах, бо усвідомила його цінність та свою роль у ньому. А вона, ця роль, була її поводитирем у світі, де сила впли-

ву отари на її долю була незначною, а Водолази не водяться. Вона вже не боялася того, що її не приймуть в якусь партію чи на роботу, не знала страху голоду. Вона вилітала на крилах до нових друзів і знайомих, бо їй було добре і радісно спілкуватися з людьми, які її любили такою, якою вона є, і не намагалися перевчати чи перевиховувати.

Виявилось, що її виховання і було саме таким, як треба для того, щоб бути на своєму місці, і не вимагало випиратися в люди, які були і лишалися отарою з різноманітним матеріальним статком, але колективною системою мислення. Адже вона дожила до часу, коли одним з наймодніших слів стало КРЕАТИВ. Встигла навіть отримати нагороду «Креатив року», якою пишалася, бо в її роки це був справжній скарб

визнання її талантів. Вона жила, раділа і випромінювала свої креативні думки на всі чотири боки і весь світ. У неї навіть з'явилися шанувальники її таланту, яких вона ніколи не бачила, адже вони жили у віртуальному світі новітніх технологій, які Соня опанувала легко і з великим задоволенням. Виявилось, що світ віртуальний набагато цікавіший і делікатніший по своїй суті. І Соня поринула в нього з головою надовго, але не назавжди. Бо ж їй ще бігалося і було що показати людям. І вона, час від часу покидаючи чарівний віртуальний світ, з'являлася серед людей, які жили активним публічним життям. Але, якось оговтавшись від виру публічної слави, зрозуміла, що її знову переслідує минуле, від якого вона намагалася втекти хоча б наприкінці життя. Де б вона не з'являлася, скрізь її з великим зацікавленням роздивлялися Водолази і його заоцядливі та спритні нащадки.

А з цими потворами у Соні були свої рахунки. Щось на зразок вендети по-українськи, яку вона виношувала все своє свідоме життя і, вже не ховаючись від них, стрімко обганяла, намагаючись довести своє право на своє життя

під їхнім пильним спостереженням. Але й затирила одне – позбутися цього патронату їй ніколи не пощастить. «А може, в цьому і полягає моє щастя? – якось подумала Ледациця і радісно розреготалася на одній з вечірок, де непростореними гостями були її вічні Водолази та Вегетаріанці. Соня зрозуміла, що боротьба лише починається, і це підняло стимул її існуванню та боротьбі за виживання. Почуватися гарною на зло ворогам їй так сподобалося, що вона надавала цьому питанню великого значення та уваги.

Ексклюзивний гардероб, який вона збрала у своїх мандрах по життєвих просторах, надав їй персоні загадковості, і Водолази не лише відступили в своїх атаках на відстань спілкування з недоторканими, а й явно засмутилися від факту успішності недопотопельниці. Соню це розважало. Хоча це вона сама й про себе якось подумки у парку вигадала:

*Сам на сам зі своїм сумом
Самотня жінка
Сумно дожива свій вік
Солодко вдихаючи повітря...*

Далі буде

МУЗИЧНИЙ ГУМОР ВІД ПЕТРА АНДРІЙЧУКА

Перед початком спектаклю адміністратор звертається до публіки:

– Прохання до дам: зніміть, будь ласка, високі капелюхи!

Жодна не відреагувала.

Тоді він додав:

– Дамам похилого віку робити це не обов'язково.

Професор до студента:

– Скажіть, ви самі написали цю фугу?

– Ясна річ!

– Дуже радий познайомитися з вами, вельмишановний Йогане

Себастьяне. Уявіть собі, я чомусь думав, що ви уже померли...

Зустрілися два молодих композитори.

– Жах! Що не надішло у видавництво – все повертають.

– А зі мною такого не траплялося ще жодного разу.

– Як тобі це вдається?

– А я не вказую зворотну адресу.

Лист у видавництво: «Від композиторів усіх часів і народів я відрізняюся тим, що принципово не виставляю пауз, бо вважаю це недостойним композитора. Якщо ви іншої думки, прошу вас поставити їх там, де вважаєте за потрібне».

Повертаючи рукопис, редактор написав: «Вважаючи паузи вельми необхідними, дуже прошу вас – наступного разу надішліть тільки паузи, а ноти ми вже самі якось напишемо».

Після виходу дебютної збірки статей музикознавець був вельми розчужений, коли дізнався, що

його матуся прочитала книгу до титли й коми.

– Коли я тобі презентував книгу, то й гадки не мав, що ти її читатимеш, – зізнався синок. – Текст доволі складний.

– Синочку, а хто ж ще це читатиме, як не мама?..

Адміністратор до співачки:

– Прибуток ділимо 50 на 50.

– Я хочу 70! – Категорично заявила артистка.

– Добре: 70 на 70.

Тест:

– Що зайве в ряду слів: скрипка, смичок, каніфоль, лексус, ноти, композитор.

Відповідь:

– Скрипка, смичок, каніфоль, ноти, композитор.

Суддя звертається до обвинувачуваного:

– Зізнаюся, я нічого не розумію: ви, чесна, інтелігентна людина, з бездоганною репутацією, серед ночі через вікно пробираєтеся до свого сусіда, щоб украсти... що?..

Якусь трубу! Тим паче, ви на ній навіть грати не вмієте!

– Ви маєте рацію, пане голово, але мій сусід теж не вміє на ній грати!

– Ну то й що?

– А те, що він дує в неї цілими днями!

На ювілей гості до господаря:

– Іване Петровичу, ваша дружина раніше грала на роялі, а тепер на флейті...

– Так, ледве вмовив!

– І що ж стало приводом?

– Граючи на фортепіано, вона ще й підспівувала собі.

Журналіст до відомого композитора:

– Як ви почали складати музику?

– Коли дружина народила шосту дитину, я вирішив, що варто по-іншому застосовувати свої творчі можливості.

До керівництва хору звертається паняночка з проханням взяти її на роботу.

– У вас є рекомендації?

– Ні.

– А характеристики?

– Теж ні. Але мої родичі кажуть, що я добре співаю.

– В такому разі принесіть нам ще й відгуки ваших сусідів.

Зустрілися дві приятельки:

– Знаю, музична освіта доньки коштувала тобі чималих грошей. Сподіваюся, тепер вона добре заробляє.

– О, так! Наш сусід, професор, коли хоче відпочити, платить їй по п'ять доларів за годину.

– Не будемо судити про мій голос, – сказав співак.

Усі погодилися: нічого судити те, чого немає.

До уваги композиторів:

Ваша музика звучатиме на Страшному суді!

ЯК УКРАЇНУ ПОЛОНИЛИ ГЛИНЯНІ ГІГАНТИ

Не є секретом, що Національний музей-заповідник українського гончарства на сьогодні володіє найбільшою в Європі, а то й у світі унікальною колекцією глиняних скульптур.

Щороку музейний ландшафт доповнюється новими надсучасними витворами високого керамічного мистецтва, які привертають увагу не лише українців, а й туристів з-за кордону. Не став винятком і цей рік.

Уперше в Україні, на базі Музею-заповідника, у рамках XI Тижня Національного Гончарного Здвиження в Опішному «Здвиг-2019», пройшов Міжнародний симпозіум монументальної кераміки «ГігантоМАНІЯ».

Сім кращих мистців сучасної керамоскульптури зі світовим ім'ям зібралися в одному з найкрасивіших місць України – неповторному й живописному куточку Полтавщини – Опішному, аби стати першими творцями Гігантської сторінки у світовій культурі.

За умовами участі впродовж 30 днів мистці мали виготовити й встановити монументальну скульптуру, не менше 5 м заввишки та не менше 1 м завширшки!!!

Сміливцями-експериментаторами стали: Брок Ален (Фоксборо, США), Дануте Гарлавічене (Алітус, Литва), Інна Гуржій (Полтава, Україна), Андрій Ільїнський (Київ, Україна), Боріс Роце (Рієка, Хорватія), Олександр Сердюк (Харків, Україна), Марк Чатерлі (Вільямстон, США).

«Участь у такому симпозіумі – це виклик самому собі, – говорив на офіційному відкритті форуму один із учасників – Марк Чатерлі (Вільямстон, США), – досі не уявляю, як буду створювати справжнісінького глиняного гіганта! Маю творчі плани, гарний настрій і величезне бажання все ж таки себе випробувати. А можливо, й втілити свою найпотаємнішу мрію. Дякую, що даєте таку можливість».

Андрій ІЛЬІНСЬКИЙ. «Гончарська капличка». Опішне. 2019.
Фото Юрка ПОШИВАЙЛА

Організатори «мистецького батлу» забезпечили найкращі умови для творчого спілкування мистців різних художніх напрямків та створення високомистецьких гігантських скульптур.

Тож позаду міська метушня, щоденні клопоти й турботи... Розпочався процес творення... «Майстерні» художників розташувалися під блакитним небом на мальовничому пагорбі, звідки добре милуватися краєвидами й щоденно надихатися світанком і заходом сонця, вдивлятися в хмаринки, спостерігати за пташиними польотами й творити, творити, творити...

Неабияк радувала атмосфера, яка панувала між мистцями симпозіуму. Незважаючи на мовні бар'єри, вони одразу знайш-

ли спільну мову. Попри те, що це все ж таки був конкурс, учасники всіляко допомагали одне одному. Приємно було спостерігати й за творчим процесом, і за радісними й щирими емоціями, що проявлялися як під час випалювання, так і після його завершення, коли результат напруженої праці виявився вдалим.

У невеличких перервах, що з'являлися під час виготовлення робіт, мистці встигли відвідати всі структурні підрозділи Музею-заповідника в Опішному: виставкові зали Центру розвитку духовної культури, Музей мистецької родини Кричевських, Меморіальний музей-садибу гончарки Олександри Селюченко, Меморіальний музей-садибу гончарської родини Пошивайлів, Меморіальний музей-садибу філософа й колекціонера опішненської кераміки Леоніда Смержа.

Для учасників Е-літньої академії гончарства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів, яка паралельно проходила в рамках XI Тижня Національного Гончарного Здвиження, мистці провели майстер-класи роботи з глиною, де ділилися досвідом і майстерністю. Ще художники-керамісти радо спілкувалися з відвідувачами музею, гордо демонструючи свої роботи, а вечорами збиралися в дружньому колі, і кожен розповідав про свій мистецький шлях...

У такій атмосфері швидко минув календарний місяць. Настав час почути вирок компетентного журі, яке складалося з поважних керамологів, мистецтвознавців і мистців. Хвилюючись, учасники трепетно готувалися до фінальної виставки й презентації своїх робіт.

Майже одностайно члени журі прийняли рішення й оголосили свій результат: найвищу нагороду – Першу премію – отримав Андрій Ільїнський за скульптуру «Гончарська капличка».

«Це — архітектурна споруда, – говорить автор. – Спершу йдуть чотири колони, кожна з яких присвячена чотирьом елементам: землі, воді, повітрю й вогню.

Марк ЧАТЕРЛІ. «Українська медитація». Опішне. 2019.
Фото Юрка ПОШИВАЙЛА

Саме гончарній справі відповідають вони, бо глина – це земля, без води нічого згончарювати не вийде, на повітрі сохне робота, а вогонь — останній обов'язковий етап завершеної роботи. Вивчення цих елементів завжди займало розум й інтерес учених-алхіміків середньовіччя та східних мисли-

телів. Тому на тему цих елементів (землі, води, повітря й вогню) зібрався цілий комплекс унікальних знань, які зацікавили й мене. Кожна з моїх колон присвячена окремому елементу й має маленьке святилище, в якому перебуває обранець кожного елемента. Колони тримають квадратну стелю, у середину якої вписано круг – невід'ємний символ гончарства. Поверх стелі – піраміда, оформлена мозаїкою, а на самій вершині височіє шпиль, оформлений кольоровими вітражами. Коли стати під вирізаний круг, то крізь вітражі можна побачити сонячні промінчики». Так високоповажному журі прокоментував свою роботу Андрій Ільїнський.

Другу премію отримав художник-кераміст Марк Чатерлі з міста Вільямстон (США) за скульптуру «Українська медитація»; Третю – Дануте Гарлавічене (Алітус, Литва) – «Цвях Ноя».

«Дуже швидко промайнув цілий місяць. Пережили всього – від спокою до напруженості, від розслаблення до важкої фізичної праці (особливо це стосується випалювання в горні). Для керамістів це було справжнє випробування, адже кожен із учасників ніколи не виготовляв велетенських робіт. Як для них, так і для нас (організаторів) це було вперше. Більшість з учасників лише тут познайомилися з опішненською глиною, що також додавало страху чи невпевненості у творчому процесі. Але титанічний труд позаду. Зараз перед нами стоять неперевірені глиняні велетні, які стали безцінним надбанням музейної колекції», – розповідає Тетяна Литвиненко, куратор Міжнародного симпозіуму монументальної кераміки в Опішному «ГігантоМАНІЯ».

Кожна з цих величних робіт є гордістю не лише Національного музею-заповідника українського гончарства, а й всієї України! Пишаймося нашими новими здобутками на культурній ниві!

Світлана ПРУГЛО,
інформаційна служба НМЗУГ

